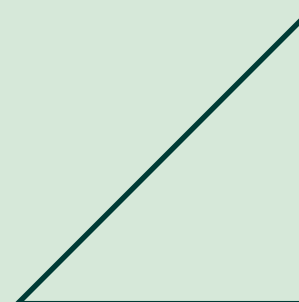


Ester Bøckmann og Bjørn Dapi

Etablering av et ulikhetsbarometer



Etablering av et ulikhetsbarometer

Dette notatet introduserer Ulikhetsbarometeret, som er et verktøy for å måle inntektsulikhet i Norge og undersøke utviklingen over tid. Notatet inneholder en beskrivelse av hvordan ulikhetsbarometeret er definert, og hvilke datagrunnlag det bygger på. For hvert år er befolkningen delt inn i fem inntektsgrupper ved å ta utgangspunkt i hvor mye høyere eller lavere personenes inntekt er i forhold til årets middelsinntekt. Videre undersøkes det om både gruppestørrelsene og demografiske kjennetegn ved gruppene er endret over tid. På denne måten bidrar ulikhetsbarometeret med en oversikt over inntektsulikhet som er lett forståelig og enkelt å formidle.

Innhold

Forord	2
Sammendrag	3
1 Innledning	4
2 Data, utvalg og variabler	5
2.1 Utvalgsriterier	5
2.2 Ulike inntektsmål	6
2.3 Definerer av befolkningen i inntektsgrupper	8
2.4 Definere inntektsgrenser i gruppeinndelingen	9
2.5 Hovedvariabler	10
3 Beskrivelse av utvalget i Ulikhetsbarometeret	12
3.1 Utvalgets størrelse og kjennetegn	12
3.2 Oppsummering	15
4 Ulikhetsutvikling over tid	16
4.1 Utvikling i fordeling av utvalget over inntektsgruppene	16
4.2 Inntektsfordelingen og utvikling i inntektsulikhet	19
4.3 Oppsummering	22
5 Gruppesammensetning	24
5.1 Kjønn	24
5.2 Alder	27
5.3 Innvandrerkategori	28
5.4 Utdanning	31
5.5 Inntektskilder	33
5.6 Oppsummering	39
6 Kjønn og innvandring	41
6.1 Kjønn	41
6.2 Innvandrerstatus	43
6.3 Oppsummering	46
7 Avslutning	47
Referanser	48

Forord

I dette notatet presenterer vi Ulikhetsbarometeret som kan benyttes til å måle og vise hvordan ulikheten i samfunnet utvikler seg langs ulike dimensjoner. Med utgangspunkt i registerdata fra SSB deler vi den norske befolkningen inn i fem grupper, etter hvor personene befinner seg på inntektsfordelingen. Vi undersøker hvilke grupper som blir relativt større eller mindre gjennom årene 2006 til 2019, og hvordan dette henger sammen med inntektsutviklingen i perioden. I tillegg kartlegger vi om de fem inntektsgruppene har ulike demografiske kjennetegn.

Ulikhetsbarometeret er et grunnlag for videre ulikhetsanalyser som undersøker sammenhengen mellom inntektsulikhet og blant annet arbeidsmarkedsdeltakelse, boforhold og helse. Prosjektet er finansiert av LO.

Vi ønsker å takke Liv Sannes og Ebba Boye som har vært våre kontaktpersoner hos LO. Flere på Fafo har bidratt med innspill og tilbakemeldinger, og vi vil gjerne takke Tone Fløtten (prosjektleder), Sissel Trygstad (kvalitetssikrer), Kristin Alsos, Anne Mette Ødegård og Elias Nosrati. Takk også til Sofie Steensnæs Engedal og Jon Lahlum, fra Fafos informasjonsavdeling.

Oslo, desember 2024.

Ester Bøckmann og Bjorn Dapi

Sammendrag

Økonomisk ulikhet er et hett politisk tema med viktige konsekvenser for samfunnets velferd. Ulikheten har økt de siste årene i Norge, men i hvilken grad og på hvilken måte? Dette prosjektet har som formål å belyse ulikhetens utvikling over tid og å drøfte ulikhetens mulige årsaker og konsekvenser på en måte som er forståelig og lett tilgjengelige for de fleste. Dette bidrar til at flest mulig kan delta i en informert debatt om ulikhet.

I dette notatet introduserer vi et verktøy, ulikhetsbarometeret, for å kvantifisere dagens ulikhetsnivå og dets utvikling over tid. Kort oppsummert deler vi befolkningen inn i fem grupper, fra de rikeste til de fattigste, etter forholdet mellom inntekten deres og midtpunktet i inntektsfordelingen. De rikeste tilsvarer personer med høyest inntekt, altså mer enn 200 prosent av midtpunktet i inntektsfordelingen, mens de fattigste tilsvarer de som tjener under 60 prosent av midtpunktet.

Med utgangspunkt i denne grupperingen ser vi blant annet på hvor mange som befinner seg i de ulike gruppene, hvordan fordelingen har endret seg over tid, og hva som kjennetegner personer i de ulike gruppene. Ulikhetsbarometeret er tenkt å utgjøre grunnlaget for videre ulikhetsanalyser, og følgende er en kort oppsummering av de viktigste resultatene fra arbeidet med etableringen av barometeret.

- Ulikheten har økt i perioden 2006–2019. De to ytterste innteksgruppene, altså de rikeste og de fattigste, utgjør en høyere andel av befolkningen i 2019 enn i 2006, mens middelinnteksgruppen har falt mest med 3,4 prosentpoeng. En viktig faktor bak den økte ulikheten er at personer med lavere inntekt også har hatt svakere inntektsvekst. Når vi tar hensyn til befolkningsveksten i denne perioden, har det blitt om lag 67 000 flere fattige og om lag 26 000 flere rike. Antall personer fra de midterste gruppene av inntektsfordelingen har falt med om lag 93 000 personer.
- Innenfor innteksgruppene er forskjellene i individuell inntekt mellom menn og kvinner nokså stabile over tid. Forskjellene mellom menn og kvinner er størst i den høyeste innteksgruppen, som vil si blant de rikeste. Dette bør sees i lys av at menn har en større andel av kapitalinntekter, altså inntekter som kommer fra å eie noe.
- Innvandrere er overrepresentert i den laveste innteksgruppen, og innvandrere utgjør en økende andel av personer i denne gruppen, fra 27 prosent i 2006 til 45 prosent i 2019. Til sammenligning har andelen innvandrere i hele utvalget økt fra 9 prosent i 2006 til 18 prosent i 2019.
- Kapitalinntekter har over tid blitt en viktigere markør for hvem som tilhører den øverste innteksgruppen. I 2019 utgjorde kapitalinntekter – inntekter fra avkastning eller gevinst på noe man eier – 27 prosent av samlet inntekt blant de rikeste. Tilsvarende andel var under 4 prosent for de andre gruppene i samme år. Andelen har økt siden 2006 for de rikeste; den har falt for de tre midterste innteksgruppene, og den har vært tilnærmet null gjennom hele perioden blant de fattigste.

1 Innledning

Både inntekts- og formuesulikheten i Norge har økt de siste 30 årene, viser flere ulikhetsanalyser (Aaberge & Atkinson, 2008; Omholt, 2018; Aaberge et al., 2020; Lian et al., 2019). I dette notatet presenterer vi et ulikhetsbarometer som kan bidra til å forstå hva som kjennetegner ulikheten i Norge, hvordan den utvikler seg over tid og hvilke sammenhenger det er mellom inntektsulikhet og faktorer som økt innvandring, endringer i utdanningsnivå og alderssammensetningen i befolkningen.

Ulikhetsbarometeret vil også være et utgangspunkt for videre analyser av aktuelle temaer knyttet til ulikhet. På nåværende tidspunkt finnes det flere slike temaanalyser av eksempelvis arbeidsmarkedsstatus, sosial mobilitet, helse og boforhold. Disse er publisert i egne faktaflak på Fafos nettsider.¹ Ulikhetsbarometeret komplimenterer andre ulikhetsindikatorer ved å dele et utvalg av befolkningen i fem inntektsgrupper, etter hvor stor avstand det er mellom inntekten deres og medianinntekten. Med et slikt rammeverk kan man undersøke utviklingen i ulikhet ved å se på bevegelser av folk mellom de ulike inntektsgruppene. Slik kan vi se om det over tid blir flere med lav inntekt, flere med høy inntekt eller en bevegelse mot midten av inntektsfordelingen.

Ulikhetsbarometeret undersøker hvordan inntektsulikheten i Norge har utviklet seg i perioden 2006 til 2019 blant befolkningen i arbeidsfør alder (15–74 år). I kapittel 2 gir vi først en beskrivelse av datagrunnlaget og hvordan inntektsgruppene er definert. Vi har gjort en rekke avveininger og tatt en del valg i etableringen av ulikhetsbarometeret, som vi gjør rede for her. I kapittel 3 beskriver vi datautvalget, utvalgsstørrelsen og utvalgets demografiske sammensetning.

I kapittel 4 bruker vi de den foreslåtte inntektsgrupperingen for å presentere ulikhetsutviklingen i Norge mellom 2006 og 2019. Hovedfunnet her er at ulikheten har økt. Befolkningen beveger seg mot yttergruppene, heller enn mot midten av inntektsfordelingen. Det blir flere rike, men enda flere fattige, samtidig som den midterste inntektsgruppen krymper.

Kapittel 5 viser de ulike inntektsgruppenes kjønnsammensetning, alderssammensetning, innvandrerstatus og utdanningsnivå. Her har det også skjedd en utvikling over tid. Ett av hovedfunnene er at kjønnsammensetningen har blitt mer balansert, særlig de to laveste inntektsgruppene, hvor kvinner var overrepresentert i starten av perioden. Et annet viktig funn er at innvandrere er overrepresentert i de to laveste inntektsgruppene, og særlig i den laveste inntektsgruppen. Dette gjelder over hele perioden 2006–2019. Denne overrepresentasjonen forsterker seg også over tid.

I kapittel 6 undersøker vi sammenhengen mellom endringer i ulikhet og endringer i hvordan kvinner og menn, norske og innvandrere, fordeler seg over inntektsgruppene. Den økte ulikheten vi ser over tid kan ikke tilskrives økt kjønnsulikhet, men økt ulikhet mellom norske og innvandrere ser derimot ut til å være en viktig faktor.

¹ <https://www.fafos.no/prosjekter/ulikhetsbarometeret>

2 Data, utvalg og variabler

Vi bruker befolknings-, utdannings- og inntektsstatistikk, tilrettelagt av Statistisk sentralbyrå. Vi bruker registerdatatjenesten Microdata.no i analysearbeidet i dette notatet. Tjenesten driftes av Sikt (tidligere Norsk senter for forskningsdata), som har gitt oss tilgang til dataene. I det følgende beskriver vi de grunnleggende variablene som brukes i ulikhetsbarometeret. Vi understreker også noen viktige begrensninger i datamaterialet som vi har måttet ta hensyn til i beregningene. I neste kapittel presenterer vi noen deskriptive analyser av hele utvalget.

2.1 Utvalgskriterier

Ulikhetsbarometeret bygger på registerdata over alle individer i befolkningsstatistikken til Statistisk sentralbyrå (SSB). Vi bruker de følgende fem kriteriene for å definere datautvalget:

Bosatte: Fordi datagrunnlaget tar utgangspunkt i befolkningsstatistikken, består utvalget av alle bosatte i Norge i inneværende år.² Innvandrere fra land utenfor Norden regnes som bosatte dersom de oppholder seg i Norge og har planlagt å bli her i minst seks måneder. Korttidsinnvandrere, som sesongarbeidere eller arbeidsinnvandrere på andre korttidskontrakter, er dermed ikke en del av utvalget.

Alder: Vi har avgrenset utvalget til alle personer i alderen 15–74 år i perioden 2006 til 2019, som vi har inntektsinformasjon om. Dette er aldersgruppen som i arbeidskraftundersøkelsen defineres som å være i arbeidsfør alder.³

Utdanning: Personer under utdanning i inneværende år ekskluderes fra utvalget. Dette er en gruppe som i en periode befinner seg mer eller mindre utenfor arbeidslivet, hvor deres disponible midler ofte består av utdanningsstøtte og lån fra Lånekassen, noe yrkesinntekter og potensiell inntektsstøtte fra foreldre. Disse personene er utelatt fra utvalget i perioden de tar utdanning, siden formålet med analysen er å se på grunnleggende (heller enn midlertidige) trekk ved inntektsfordelingen i den delen av populasjonen som er i arbeidsfør alder. Personer under utdanning identifiseres ved å se om de i inneværende år er registrert som deltagende på en eller flere utdanningsaktiviteter. Disse aktivitetene er klassifisert på kursnivå, som vil si grunnskoleutdanning på ulike trinn-nivå, studieretning på videregående skole eller høyere utdanning. Vi har ikke informasjon om hvor intensivt utdanningsløp personer tar. Det vil si at vi ikke kan skille mellom de som er elever eller studenter på heltid versus deltid. Alle personer som er registrert med en utdanningsaktivitet i et gitt år, fjernes derfor fra utvalget i det året.

Inntektsopplysninger: For å kunne studere inntektsulikhet, må vi ha informasjon om individers inntekt. Denne informasjonen mangler for deler av utvalgspopulasjonen gjennom perioden vi ser på, og disse er derfor ikke en del av utvalget. Det vil for eksempel være personer som ikke er skattepliktige, slik at de ikke er med i rapporteringssystemet

² <https://www.ssb.no/befolkning/folketall/statistikk/befolkning>

³ <https://www.ssb.no/arbeid-og-lonn/sysselsetting/statistikk/arbeidskraftundersokelsen>

for inntektsopplysninger, eller det kan dreie seg om nyankomne som mangler inntektsopplysninger.

For å oppsummere, består utvalget av alle bosatte mellom 15–74 år som ikke er under utdanning i inneværende år og som vi har inntektsopplysninger om. Hvert år endres utvalget ettersom folk flytter ut og inn av landet, blir ett år eldre og går inn i eller avslutter utdanning. Det vil si at utvalget for hvert enkelt år omfatter den delen av befolkningen som oppfyller kriteriene vi har lagt til grunn: Et individ som ikke oppfyller kriteriene i for eksempel 2006 vil ikke være en del av utvalget i 2006, men vil likevel kunne oppfylle kriteriene året etter og dermed være en del av utvalget i 2007.

2.2 Ulike inntektsmål

Hva som skal inngå i inntektsbegrepet når man skal definere ulike inntektsgrupper, vil avhenge både av hva man er interessert i å måle og tilgangen til data. I ulikhetslitteraturen benyttes derfor en rekke ulike mål på inntekt.

Er man først og fremst opptatt av folks mest likvide inntekter, altså inntekter som er lett tilgjengelige for forbruk og sparing, vil et inntektsbegrep som favner årlig disponibel inntekt være hensiktsmessig (se for eksempel Lian et al., 2019; Dahl et al., 2006; Slettebak, 2021). Er man også interessert i formuesulikhet, vil man gjerne inkludere mindre likvide verdier, som verdier som er bundet opp i eiendom og tilbakeholdt overskudd i selskaper man har eierskap i, men også gjeld (se for eksempel Omholt, 2018; Aaberge & Stubhaug, 2018; Aaberge et al., 2020). Vektlegger man heller velferdssystemet og omfordelingspolitikk, vil man kanskje også inkludere verdien av velferdstjenester for ulike grupper i samfunnet, som gratis skole og helsetjenester (se for eksempel Aaberge et al., 2013), og man vil gjerne ta hensyn til inntekt både før og etter skatt.

Hvilket inntektsbegrep som ligger til grunn, vil ha betydning for hvor stor ulikheten fremstår. I den norske konteksten viser analyser at ulikhet i formue er langt større enn ulikhet i disponibel inntekt (Aaberge, 2016; Aaberge & Stubhaug, 2018). Aaberge et al. (2020) viser at inntektsulikheten i perioden 2001 til 2018 har økt betydelig mer enn hva den offentlige statistikken viser, dersom man inkluderer tilbakeholdt overskudd fra selskaper man har eierandel i. Dersom man også inkluderer verdien av å konsumere gratis offentlige tjenester, som utdanning og helsetjenester, vil man måle en langt lavere inntektsulikhet i Norge enn dersom man holder disse utenfor (Aaberge et al., 2013).

I dette notatet, samt i alle faktaflakene til Ulikhetsbarometeret der inntektsgruppene inngår, fokuserer vi på likvide personinntekter, som vil si arbeids- og kapitalinntekter samt offentlige overføringer. I faktaflaket [«Formuesulikhet»](#) til Ulikhetsbarometeret tar vi imidlertid for oss ulikheter i formue.

Hvordan ta hensyn til stordriftsfordeler?

En annen faktor som påvirker inntektsulikheten er hvordan man forholder seg til husholdningene personene er en del av. På den ene siden har effekten av å dele på inntekter og utgifter innad i en husholdning stor betydning for økonomisk ulikhet. Det kan derfor argumenteres for at antall voksne og barn i husholdningen bør bli tatt hensyn til i ulikhetsberegninger. På den andre siden vil en justering (utjevning) av inntekt for

personer i samme husholdning kunne skjule enkelte ulikhetsdimensjoner, som for eksempel kjønnsforskjeller.

Dette kan illustreres med et eksempel der vi sammenligner tre husholdninger. I husholdning A bor en alenemor med inntekt på 450 000 og to barn uten inntekt. I husholdning B bor et voksent par, der kvinnen tjener 450 000 og mannen tjener 700 000, i tillegg til to barn uten inntekt. I husholdning C bor én voksen kvinne med inntekt på 450 000 og uten barn. Ser man bort fra ulikhetene i husholdningssammensetningen til disse fire personene, vil de tre kvinnenes inntektsnivå være likt i en ulikhetsberegning som tar utgangspunkt i individers inntekt. Er man derimot interessert i hvor mye hvert enkelt husholdningsmedlem i praksis har å rutte med, ser ulikhetsbildet annerledes ut.

Det er vanlig å ta hensyn til ulikheten i husholdningssammensetningen ved å justere personenes inntekt etter husholdningsstørrelse og alderssammensetning. Dette kan man gjøre ved å bruke en såkalt «ekvivalensskala». Med denne metoden vil hvert husholdningsmedlem regnes som en forbruksenhet. I husholdning A skal kvinnens inntekt på 450 000 kroner forbrukes av henne og de to barna, mens kvinnen i husholdning C kan forbruke hele inntekten sin alene. I husholdning B skal den samlede inntekten til kvinnen og mannen bestemme forbruket til de fire personene i familien.

Hvordan husholdningene plasserer seg i en inntektsfordeling etter en slik justering, vil avhenge av hvordan man vekter de ulike husholdningsmedlemmene. En mye benyttet vektning er EUs ekvivalensskala, der den første voksne får vekt lik 1, den neste voksne får vekt lik 0,5 og hvert barn under 16 år får en vekt lik 0,3. Ved å dele den samlede inntekten i husholdningen på det vektete antallet medlemmer, får man en justert personinntekt for husholdningsmedlemmene. I vårt eksempel rangeres kvinnen i husholdning A lavest, deretter kvinnen i husholdning C, mens kvinnen og mannen i husholdning B rangeres både likt og høyest. Å benytte en ekvivalensskala er svært vanlig i ulikhetsanalyser og er standard i ulikhetsmålinger i offentlige statistikker i Europa og OECD (UNECE, 2011).

Et annet viktig moment når man benytter husholdningsjustert inntekt, er at utviklingen i ulikhet vil påvirkes av hvordan husholdninger er sammensatt. I Norge har for eksempel andelen med enpersonshusholdninger vært økende, mens andelen med aleneforeldre har gått ned (Tømmerås, 2021). Mens den førstnevnte utviklingen typisk vil gi økt ulikhet, vil sistnevnte utvikling gi lavere ulikhet når husholdningsjustert inntekt legges til grunn.

Ulikhetsbarometeret inntektsmål

Ulikhetsbarometeret skal være et verktøy som viser hvordan inntektsulikheten ser ut i Norge og hvordan den endrer seg over tid. Det skal være enkelt å forstå for alle som ønsker å benytte seg av verktøyet. Det er derfor viktig at inntektsmålet som benyttes for å dele befolkningen inn i inntektsgrupper er intuitivt og forståelig, men at det samtidig har et solid metodisk grunnlag. I valg av et inntektsmål, har vi derfor gjort ulike avveininger basert på disse hensynene.

Vi bruker disponibel personinntekt etter skatt. Dette omfatter en persons yrkesinntekter, kapitalinntekter og skattepliktige og skattefrie overføringer i løpet av et kalenderår. Det

omfatter ikke formue, som for eksempel markedsverdi på eiendom, men inkluderer inntekter som aksjeutbytte og renteinntekter.

Vi justerer personinntekten for husholdningssammensetning ved å bruke EUs ekvivalensskala. Dette er i tråd med SSBs offentlige ulikhetsstatistikk, hvor det tas hensyn til stordriftsfordeler og fordelingseffekten av ulike husholdningssammensetninger. Inntektsforskjeller mellom kjønn kan vi likevel belyse, ved å sammenligne den ujusterte personinntekten mellom kvinner og menn i de ulike gruppene.

Vi gjør ikke et forsøk på å beregne verdien av velferdstjenester som ikke er kontantoverføringer for de ulike personene i utvalget. Dette er særlig fordi det kan være vanskelig å fastslå hvordan disse verdiene skal fordeles på tvers av befolkningen. Skal inntekten kun justeres for de som konsumerer hver enkelt offentlig tjeneste, som utdanning eller helse- og omsorgsbehandling, eller har slike tjenester også en indirekte verdi for andre i befolkningen som ikke nødvendigvis benytter seg av en tjeneste i et bestemt år? For en rekke tjenester er det også svært vanskelig å identifisere i hvor stor grad hvert individ benytter seg av tjenesten. Å se bort fra verdien av velferdstjenester i inntektsmålet vi benytter, betyr at vi antar at alle disse tjenestene har lik verdi for alle personene i utvalget. Ved å benytte inntekt etter skatt, fanger vi likevel delvis opp omfordelingen i skattesystemet. Dette er også i tråd med konvensjonelle inntektsmål i EU, OECD og i norsk offentlig ulikhetsstatistikk.

2.3 Definerings av befolkningen i inntektsgrupper

I litteraturen er det særlig to viktige skillelinjer i hvordan man konstruerer inntektsgrupper for å undersøke ulikhet. Man kan dele opp befolkningen med utgangspunkt i bestemte posisjoner langs inntektsfordelingen, eller man kan dele opp befolkningen basert på hver person eller husholdning sin avstand fra en referanseinntekt. Et eksempel på førstnevnte er å dele befolkningen inn i fem like store grupper (kvartiler), fra de 20 prosent fattigste til de 20 prosent rikeste. Et eksempel på sistnevnte er å benytte medianinntekten som en referanseinntekt og definere gruppene i inntektsintervaller etter hvor mye de tjener i forhold til medianen. Medianinntekten er inntekten til en person som befinner seg i midten av inntektsfordelingen. Halvparten av befolkningen har med andre ord en inntekt under medianinntekten og halvparten har en inntekt over medianinntekten.

Når man deler opp befolkningen i ulike prosentiler, hvor den øverste prosentilen tilsvarer de 1 prosent rikeste og den nederste prosentilen tilsvarer de 1 prosent fattigste, vil gruppestørrelsen alltid være uendret over tid. Man kan i så fall undersøke forholdet mellom for eksempel inntekten til de 10 prosent rikeste mot resten av befolkningen. Den såkalte Gini-koeffisienten er et kjent ulikhetsmål som er basert på en slik tenkemåte, hvor inntektsutviklingen til ulike prosentilgrupper sammenlignes over tid: Hva er for eksempel inntektsnivået til de 20 prosent fattigste sammenlignet med de 20 prosent rikeste, og hvordan har disse nivåene endret seg over tid? En slik tilnærming vil derimot ikke kunne svare på om det blir flere fattige eller rike over tid: Det vil alltid være 20 prosent av befolkningen som er de 20 prosent fattigste, og det vil alltid være 20 prosent av befolkningen som er de 20 prosent rikeste. En slik tilnærming vil også ha en tendens til å plassere mange ulike personer og inntektsnivåer innenfor en samme, bredt definert

inntektsgruppe. Dette kan være uheldig når man ønsker å beskrive hva som kjennetegner personene som befinner seg i ulike intervaller på inntektsfordelingen.

Med en gruppeinndeling som baserer seg på avstand fra en referanseinntekt, vil man kunne se om de ulike gruppene vokser eller krymper over tid. Et mye benyttet mål på relativ fattigdom i Europa, er å ha en inntekt under 60 prosent av medianinntekten. Over tid vil man da kunne se om det blir en høyere eller lavere andel av befolkningen som er fattige. Samtidig er det utfordrende å si noe om inntektsutviklingen over tid når inntekten til gruppene, etter konstruksjon, beveger seg sammen med medianen. Den rikeste gruppen har derimot kun en nedre inntektsgrense, og den fattigste gruppen har kun en øverste grense, noe som gjør det mulig med en sammenligning av akkurat deres inntektsutvikling opp mot median.

Ulikhetsbarometerets gruppeinndeling

Formålet med ulikhetsbarometeret er å ha et verktøy som viser hvordan størrelsen på ulike inntektsgrupper endrer seg over tid. Barometeret kan dermed gi verdifull informasjon om hvordan inntektsulikheten ser ut og hvordan den utvikler seg. Ved å definere gruppene etter avstand fra en referanseinntekt, og ikke etter plassering langs inntektsfordelingen (slik man gjør ved å se på inntektsprosentiler), vil økt polarisering defineres som at middelinntektsgruppen krymper, mens yttergruppene øker (relativt flere fattige og flere rike). Befolkningen vil derimot bli mer egalitær dersom middelinntektsgruppen blir større og yttergruppene krymper.

2.4 Definere inntektsgrenser i gruppeinndelingen

Hvordan man setter inntektsgrenser for å definere en inntektsgruppe, har empirisk betydning for hvordan gruppens størrelse utvikler seg (Atkinson & Brandolini, 2013). Vi tar utgangspunkt i den etablerte ulikhetslitteraturen for å definere inntektsgrensene som skal være gjeldende for de ulike gruppene i vårt barometer. Det finnes særlig mye litteratur som ser på fattigdom, middelinntektsgruppen og de velstående. Medianinntekten blir konsekvent benyttet som et referansepunkt for å definere disse inntektsgruppene.

De fattige

I europeisk sammenheng, for eksempel i offentlig statistikk rapportert inn til Eurostat, defineres fattigdomsrisiko i forhold til en relativ lavinntektsgrense satt ved inntekt lavere enn 60 prosent av medianinntekten. I OECDs statistikk benyttes derimot 50 prosent av medianinntekten. I Norge er det ikke en offentlig definert fattigdomsgrense, men SSB rapporterer på andel av befolkningen under begge disse grensene.⁴ I 2019 levde 5,5 prosent av befolkningen i en husholdning med inntekt under 50 prosent av medianinntekten, mens det var 11,2 prosent med inntekt under 60 prosent av median i samme år.⁵

De rike

De økonomisk velstående defineres ofte i forhold til inntektsprosentiler, slik som de 1 prosent, 5 prosent eller 10 prosent rikeste (se for eksempel Piketty, 2003; Aaberge et

⁴ Se SSBs tabell «06947: Personer i privathusholdninger med årlig inntekt etter skatt per forbruksenhet, under ulike avstander til medianinntekten, etter statistikkvariabel og år». <https://www.ssb.no/statbank/table/06947/>

⁵ Studenthusholdninger og aleneboende barn under 18 år er ikke inkludert.

al., 2013), eller som de med inntekt over en viss grense fra medianinntekten (Törmléhtö, 2017). I vår sammenheng er det sistnevnte metode som anvendes. Mye benyttede inntektsgrenser for å skille ut de mest velstående, er 200 prosent, 250 prosent og 300 prosent av medianinntekten. I vårt utvalg vil en inntekt på 300 prosent av medianen tilsvare under 1 prosent av befolkningen i 2006, mens inntektsgrensene på 250 og 200 prosent av median tilsvare henholdsvis 1,6 og 3,6 prosent av utvalget vårt i 2006.

Middelinntektsgruppen

Flere ulike inntektsgrenser har vært benyttet for å analysere om middelklassen krymper eller vokser over tid. Atkinson og Brandolini (2013) har oppsummert de mest benyttede definisjonene på denne gruppen. En av skillelinjene i litteraturen er om man har tydelig avstand mellom middelklassen og de fattigste. Vi benytter en femdeling av utvalget i ulikhetsbarometeret og setter dermed den nedre grensen for middelinntektsgruppen til 75 prosent av medianinntekten. Den øvre grensen til middelinntektsgruppen settes på 125 prosent av medianinntekten, noe som gir en tilsvarende symmetrisk avstand til de veldig velstående.

Ulikhetsbarometerets inntektsgrenser

Vi bygger på den eksisterende forskningslitteraturen i utformingen av ulikhetsbarometeret. Samtidig utvider vi den etablerte tredelingen av inntektsfordelingen til en mer raffinert femdeling: Blant de med lavest inntekt skiller vi mellom de økonomisk utsatte og de fattige; blant de økonomisk velstående skiller vi mellom de privilegerte og de rike. Samlet sett, er inntektsgruppene som inngår i ulikhetsbarometeret definert etter følgende inntektsgrenser:

- de fattige: under 60 prosent av medianinntekten
- de økonomiske utsatte: mellom 60 og 75 prosent av medianinntekten
- middelgruppa: mellom 75 og 125 prosent av medianinntekten
- de privilegerte: mellom 125 og 200 prosent av medianinntekten
- de rike: minst 200 prosent av medianinntekten

2.5 Hovedvariabler

Inntektsvariabelen

I ulikhetsbarometeret bruker vi som nevnt *samlet inntekt etter skatt*, justert for husholdningens størrelse og alderssammensetning (etter EUs ekvivalensskala). Samlet inntekt består av følgende tre inntektskilder.

1. *Yrkesinntekter*. Dette er summen av lønnsinntekter og netto næringsinntekter, altså overskudd fra næringsvirksomhet.
2. *Kapitalinntekter*. Dette er summen av renteinntekter, aksjeutbytte, realisasjonsgevinster og eventuelle andre kapitalinntekter.
3. *Overføringer*. Dette er summen av skattepliktige overføringer, som pensjoner, uføretrygd, dagpenger, sykepenger, foreldrepenger og arbeidsavklaringspenger. I tillegg kommer også skattefrie overføringer, som barnetrygd, sosialhjelp, engangsstønad og lignende.

Informasjon om inntekt hentes fra en rekke kilder. Lønn, næringsinntekter, kapitalinntekter, pensjon og skatt kommer fra opplysninger fra skattemeldingene. Arbeidsledighets-trygd og skattefrie overføringer hentes fra skatteoppgjørets A-melding, mens andre overføringer, som barnetrygd og sosialhjelp, hentes fra NAV og KOSTRA.⁶

Andre kjennetegn

Vi bruker flere demografiske kjennetegn ved individene, nemlig kjønn, alder og innvandrerkategori. I tillegg henter vi inn informasjon om individenes høyeste utdanningsnivå. De demografiske kjennetegnene hentes fra befolkningsstatistikken til SSB over bosatte, som baserer seg på folkeregisteret. Bosatte er alle som har opphold i Norge eller har tenkt å være i landet lenger enn seks måneder. Informasjon om høyeste fullførte utdanning hentes fra utdanningsstatistikken til SSB, som baserer seg på Nasjonal utdanningsdatabase.

Winsoriserte resultater

For å ivareta personvernet til individene i datamaterialet, gjør Sikt tilpasninger i hvor detaljert informasjon man kan få fra variablene. Den viktigste tilpasningen i vårt hen- seende, er at alle variabler er trunkert i øverste og nederste prosentil i framvisningen av resultater. Dette betyr for eksempel at i inntekten til de 1 prosent rikeste i inntektsforde- lingen er satt lik den laveste inntekten blant 99-prosentilen og inntekten til de 1 prosent fattigste er satt lik den høyeste verdien blant 1-prosentilen. Dette fører til at kalkuleringer av gjennomsnittsverdier og standardavvik ikke vil reflektere de sanne verdiene fra data- materialet. Medianinntekten vil derimot ikke bli påvirket.

⁶ KOSTRA er en forkortelse for kommune-stat-rapportering. For mer informasjon se følgende SSB nettside: <https://www.ssb.no/offentlig-sektor/kostra/statistikk/kostra-kommune-stat-rapportering>

3 Beskrivelse av utvalget i Ulikhetsbarometeret

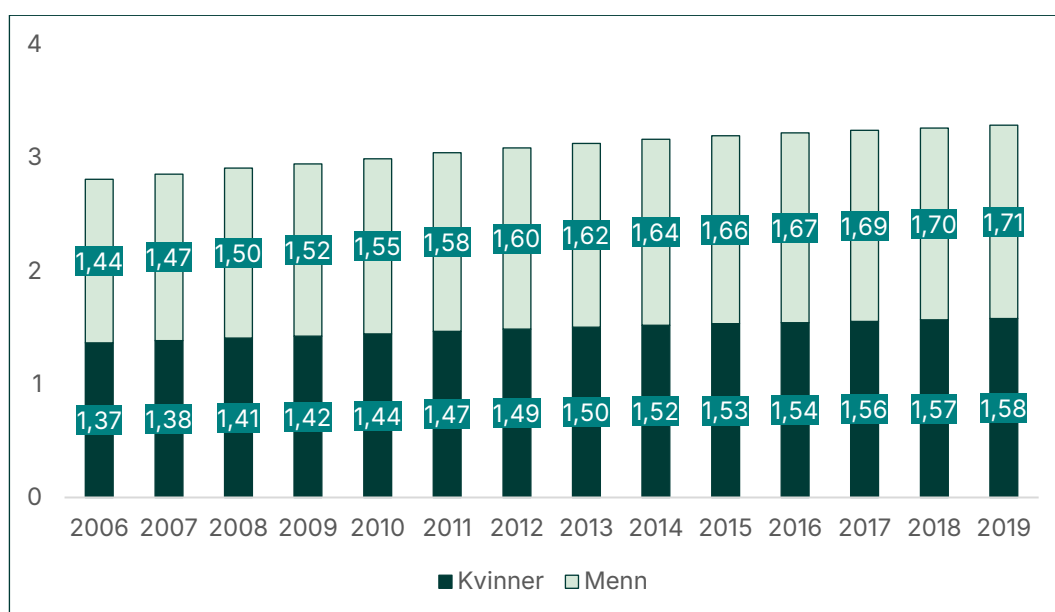
I dette kapittelet beskriver vi utvalget i Ulikhetsbarometeret. Vi presenterer figurer med utvalgsstørrelse, demografisk sammensetning og utdanningsnivå. Det er særlig tre trendender det er verdt å merke seg: 1) befolkningen blir eldre som følge av at mange lever lenger og det fødes stadig færre barn, 2) innvandringen er den største drivkraften bak befolkningsøkningen og økningen i antall individer i utvalget, 3) utdanningsnivået i befolkningen øker. Når vi i de to neste kapitlene presenterer utviklingen i inntektsulikhet, utgjør disse tre trendene et viktig bakteppe: Gjør de seg gjeldende jevnt over i alle inntektsgruppene, eller er det forskjeller mellom gruppene i forhold til demografiske kjennetegn? Er det for eksempel slik at den økte innvandringen har ført til at andelen innvandrere har økt i samme grad i alle inntektsgruppene, eller i noen grupper spesielt?

3.1 Utvalgets størrelse og kjennetegn

Utvalgsstørrelsen er betinget av utvalgskriteriene (jf. kap 1.1). Figur 3.1 viser antall individer som er med i utvalget hvert år, fordelt på kjønn. I 2006 er utvalget på 2,81 millioner individer, og det øker jevnt i størrelse frem til 2019. I 2019 har utvalget økt til 3,29 millioner individer, det vil si en samlet økning på om lag 17 prosent.

Vi ser også at det er noe flere menn enn kvinner i utvalget. Det er en nedgang i andel kvinner fra 48,7 prosent i 2006 til 48,0 prosent i 2019. Dette skyldes i all hovedsak at økt innvandring er hovedårsaken til veksten i utvalget over perioden, og det er noen flere menn enn kvinner som har innvandret.⁷

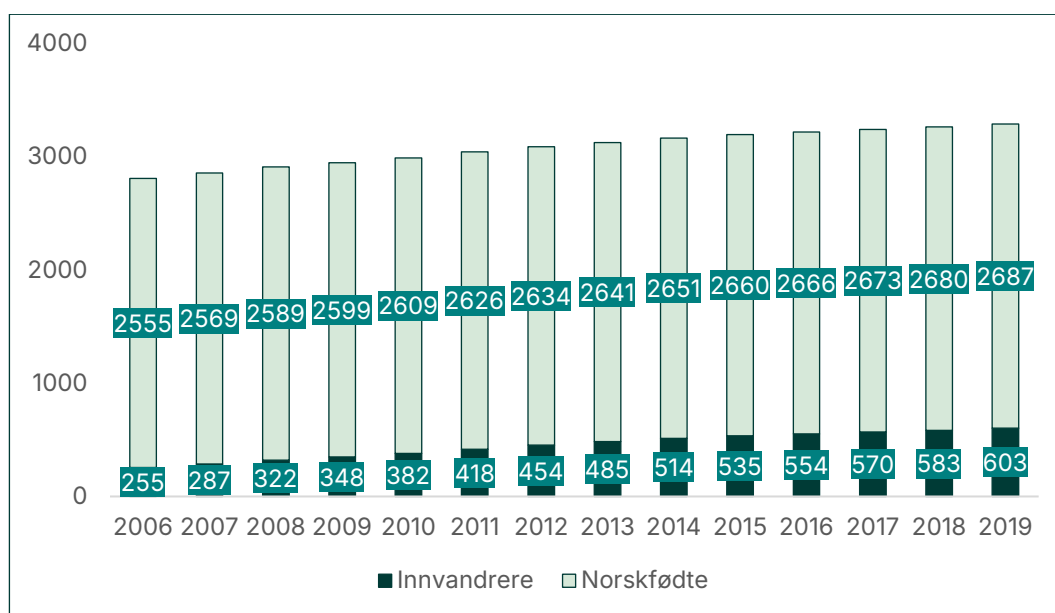
Figur 3.1 Utvalgsstørrelse, årlig. Antall etter kjønn. 2006–2019. Antall i millioner



⁷ Fra SSBs tabell 05184: Innvandrere, etter kjønn og landbakgrunn 1970–2021. <https://www.ssb.no/stat-bank/table/05184/>

Figur 3.2 viser antall personer etter innvandringskategori, hvor innvandrere er definert som personer som er født utenfor Norge og med foreldre som også er født i utlandet.⁸ Antall innvandrere har mer enn doblet seg mellom 2006 og 2019, og har økt med 348 000 individer i vårt utvalg. Over samme tidsperiode har antall norskfødte i utvalget økt med 132 000. Det vil si at innvandringen står for om lag 72,5 prosent av økningen i utvalgsstørrelsen. Fra å utgjøre 9,1 prosent av utvalget i 2006, utgjør innvandrere 18,3 prosent av utvalget i 2019.

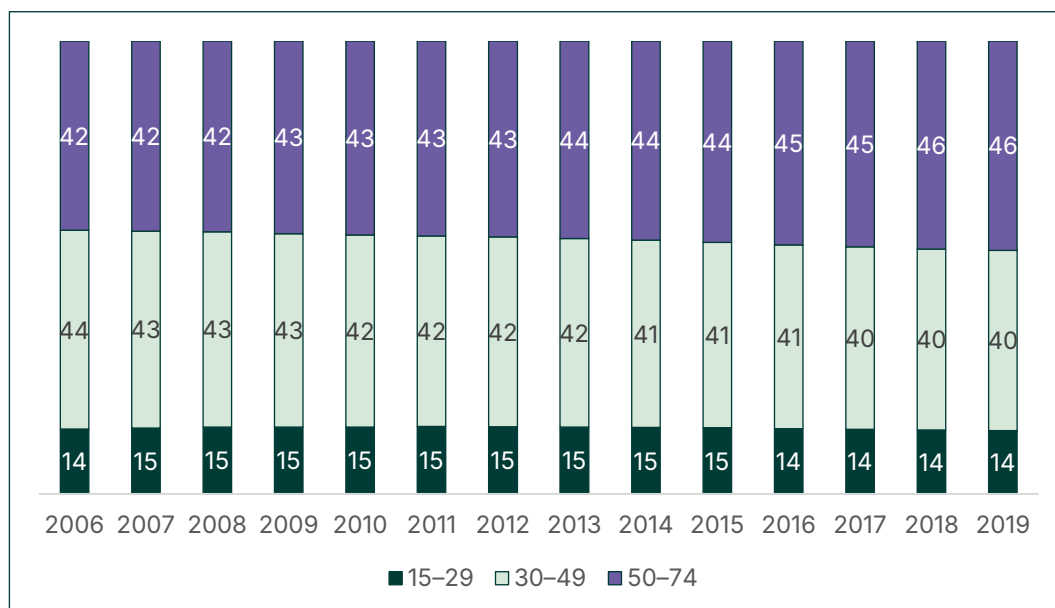
Figur 3.2 Utvalgsstørrelse, årlig. Antall etter innvandrerkategori. 2006–2019. Antall i tusen



Alderssammensetningen i utvalget endrer seg også over tid (figur 3.3). De mellom 50 og 74 år utgjør 44 prosent av utvalget i 2019. Dette er en økning på 4 prosentpoeng fra 2006. Den yngste aldersgruppen utgjør 14 prosent av utvalget i både starten og slutten av perioden, med en midlertidig økning på 1 prosentpoeng i starten av perioden. Samtidig reduseres andelen i aldersgruppen 30–40 år med 4 prosentpoeng. Dette gjenspeiler den generelle demografiske trenden hvor Norge får en stadig eldre befolkning (Sønsetebø, 2020).

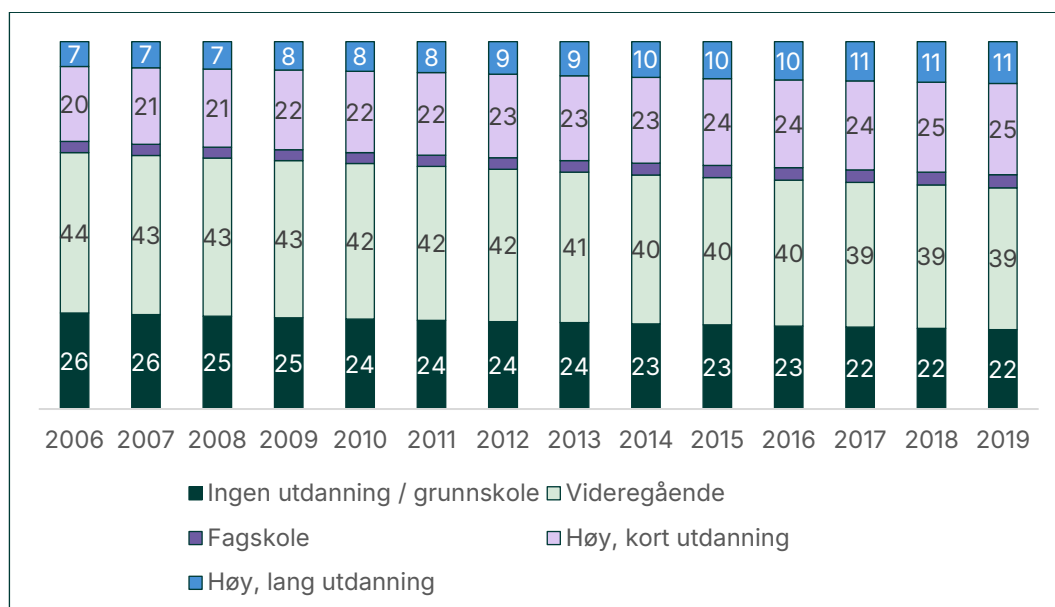
⁸ <https://www.ssb.no/befolkning/artikler-og-publikasjoner/slik-definerer-ssb-innvandrere>

Figur 3.3 Alderssammensetning, årlig. Andel etter aldersgrupper. 2006–2019. Prosent



Utdanningsnivået til utvalget har økt jevnt over perioden (figur 3.4). Det er en stadig mindre andel som ikke har utdanning eller som kun har fullført grunnskole. Andelen som kun har fullført videregående er også synkende. Samtidig øker andelen som har høyskole- eller universitetsutdanning (UH-utdanning) betraktelig. Fagskoleutdanning utgjør en liten andel av utvalget, men øker også fra 3 til 4 prosent av utvalget. At utvalget i stadig større grad tar høyere utdanning, gjenspeiler en generell trend i Norge (Nygård, 2018).

Figur 3.4 Utdannings sammensetning, årlig. Andel etter høyeste fullførte utdanningsnivå. Prosent



De generelle demografiske trendene utvalget preges av over tid, er viktige å ha med seg når vi nå skal se videre på utviklingen i inntektsulikhet. Andre analyser har vist at innvandrere fra ikke-vestlige land er overrepresentert blant lavinntektshusholdninger (Østby, 2010; Epland & Normann, 2021) og at økt utdanning gir høyere inntekt (Bhuller et

al., 2017). Hvordan demografiske endringer, endringer i arbeidsmarkedet, endringer i utdanningsnivå og politiske skifter spiller sammen og påvirker ulikhet, er komplekst og gjør det vanskelig å utlede effekter av enkeltfaktorer. Ulikhetsbarometerets hensikt er derfor først og fremst å gi en rik deskriptiv analyse av hvordan ulikheten ser ut og hvordan den endrer seg over tid i Norge.

3.2 Oppsummering

Følgende hovedtrekk ved utvalgets sammensetning og utvikling er nyttige å ta med seg videre:

- Utvalget har vokst i størrelse med om lag 17 prosent mellom 2006 og 2019. Innvandring står for 72 prosent av denne økningen.
- Andel innvandrere i utvalget øker fra om lag 9 prosent til 18 prosent i løpet av samme periode.
- Over tid blir utvalget også eldre, andelen kvinner går noe ned (fra 48,7 til 48 prosent) og utdanningsnivået øker.

4 Ulikhetsutvikling over tid

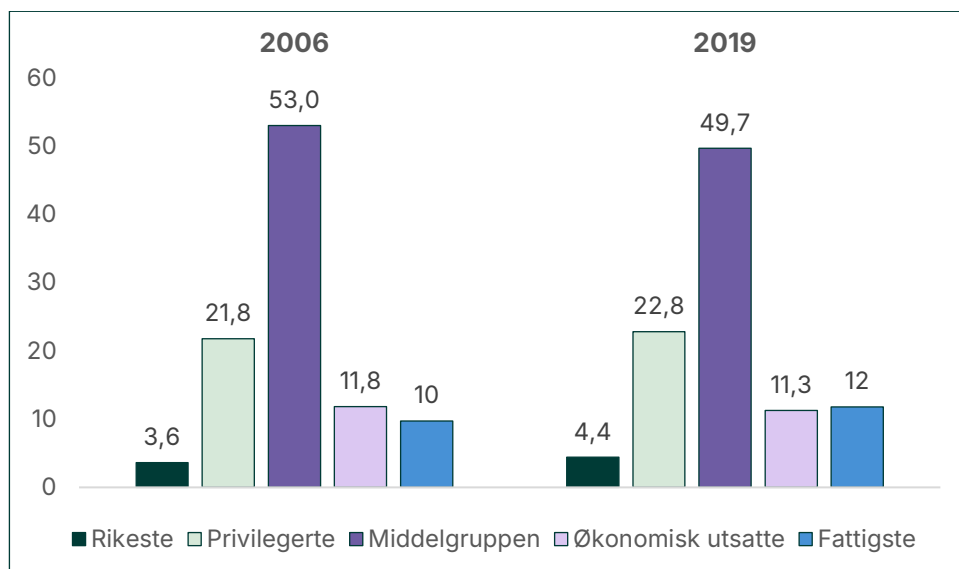
I dette kapitlet vil vi vise hvordan utvalget fordeler seg på de ulike inntektsgruppene over tid. Hvor stor andel av utvalget befinner seg i de ulike inntektsgruppene? Har det blitt relativt flere eller færre i middelinnteksgruppen, og har det blitt relativt flere eller færre i hver av yttergruppene? Dersom vi ser en bevegelse mot midten av inntektsfordelingen, altså at andelen av utvalget som befinner seg i den midterste inntektsgruppen øker, har det blitt mindre ulikhet. Dersom vi ser en bevegelse ut mot yttergruppene, slik at andelen som befinner seg i de høyeste og laveste inntektsgruppene øker, har ulikheten blitt større over perioden.

4.1 Utvikling i fordeling av utvalget over inntektsgruppene

Figur 4.1 viser hvordan befolkningen fordeler seg over inntektsgruppene i 2006 og i 2019. De rike utgjør en relativt liten andel av utvalget, men andelen har økt i perioden (fra 3,6 til 4,4 prosent). De fleste personene i utvalget har en inntekt som faller innenfor middelinnteksgruppen, men denne gruppen har blitt mindre over tid (fra 53 til 49,7 prosent).

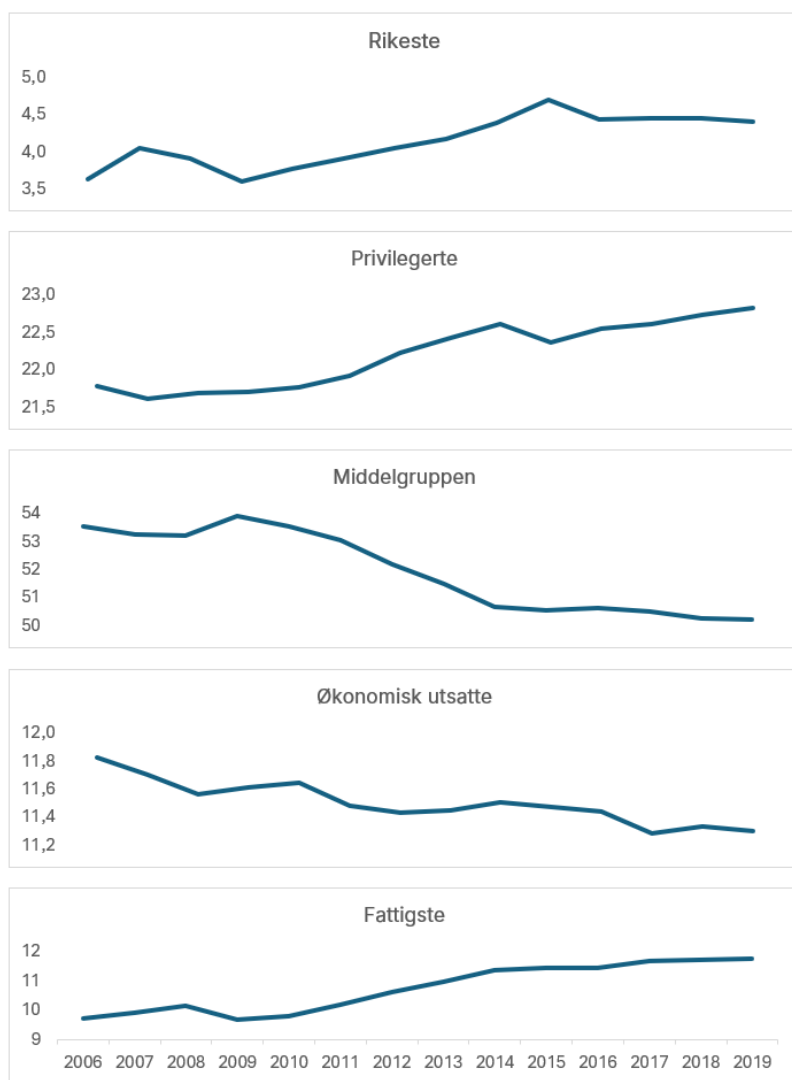
De to laveste inntektsgruppene, de økonomisk utsatte og de fattige, utgjør til sammen 21,5 prosent av utvalget i 2006, noe som tilsvarer størrelsen på de privilegerte i samme år. I 2006 er det altså noe flere som tilhører de to mest velstående inntektsgruppene enn de to gruppene med lavest inntekt. I 2019 tilhører 11,8 prosent den laveste innteksgruppen, altså de fattige. Dette tilsvarer en økning på om lag 2 prosentpoeng siden 2006. De økonomisk utsatte er redusert med et halvt prosentpoeng.

Figur 4.1 Fordeling av utvalg over inntektsgruppene, 2006 og 2019. Prosent



Figur 4.2 viser hvordan den relative størrelsen på hver av gruppene endres over tid. Vær oppmerksom på at y-aksene til grafene har ulike skalaer og er trunkert (starter ikke på 0). Dette er for å tydeliggjøre retningen på endringene, ikke for å sammenligne størrelsen på endringene.

Figur 4.2 Endring i relativ gruppestørrelse, 2006–2019. Prosentandel av totale utvalg i inntektsgruppene. Ulike skalaer på y-aksene



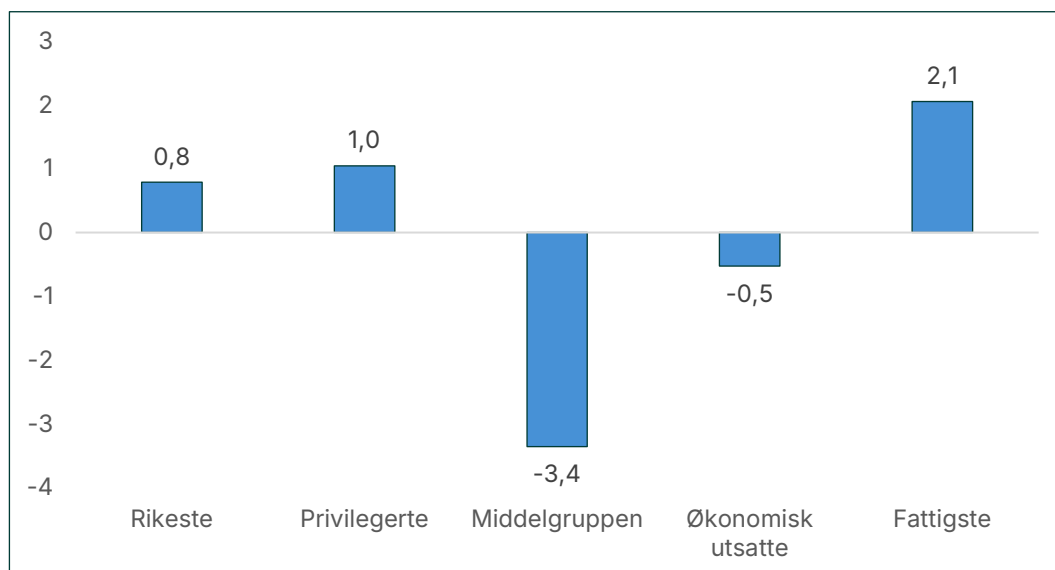
Den største endringen for en enkelt inntektsgruppe over denne perioden, er reduksjonen av middelgruppa. Den har gått fra å utgjøre 53 prosent av utvalget i 2006 til litt i underkant av 50 prosent i 2019. Den nest største endringen skjer blant de fattigste: Her er det en økning i andelen som tilhører denne gruppen på i overkant av 2 prosentpoeng. Vi ser en liten nedgang blant de utsatte, mens de to mest velstående gruppene – de rike og de privilegerte – øker sine andeler av befolkningen med om lag 1 prosentpoeng hver.

Endringene ser ut til å være mest markert i perioden 2009 til 2014. Det er likevel en gradvis og nokså jevn utvikling, uten betydelige svingninger. Det vil si at om vi sammenligner fordelingen i for eksempel 2019 med fordelingen i 2006, er ikke resultatet preget av en brå, midlertidig endring.

Figur 4.3 viser hvor mye større eller mindre hver inntektsgruppe er i 2019 sammenlignet med i 2006. Når vi gjør denne sammenligningen, ser vi tydelig at ulikheten har økt. Både middelgruppa og de økonomisk utsatte krymper i relativ størrelse, mens de fattige og de rike utgjør en større andel enn før. Den laveste inntektsgruppen øker mer enn de rike og de privilegerte til sammen. Det betyr at ikke bare øker ulikheten ved at individer i større

grad beveger seg mot ytterpunktene i inntektsfordelingen, men det blir også relativt flere fattige enn rike.

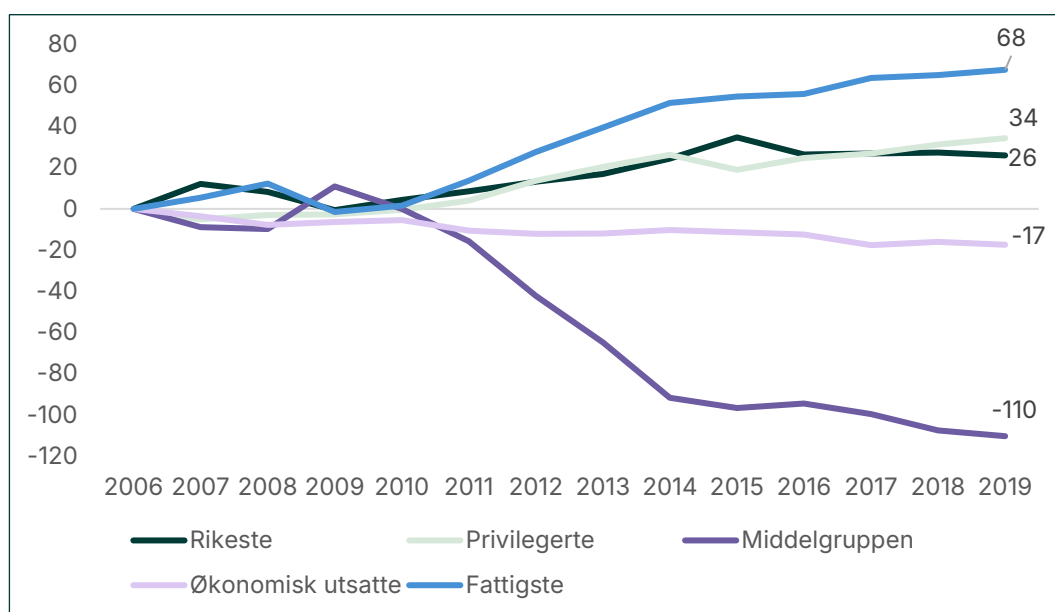
Figur 4.3 Differanse mellom fordeling i 2019 og 2006. Prosentpoeng endring



Oppsummert viser de to siste figurene at middelinntektsgruppen har krympet, mens yttergruppene har blitt større. I denne prosessen har det også blitt flere fattige enn rike. Ulikheten har dermed økt mellom 2006 og 2019.

For å konkretisere denne utviklingen litt mer, kan vi beregne hvor mange flere fattige det har blitt som følge av denne økningen i ulikhet. Siden det har vært en generell befolkningsvekst, kan vi ikke bare telle opp antall personer i hver gruppe i 2019 og trekke fra antall personer i hver gruppe i 2006. Vi kan i stedet ta det faktiske antallet i hver gruppe og trekke fra det antallet mennesker som ville sørget for lik fordeling som i 2006. Da får vi endringen i antall personer som tilhører hver gruppe som følge av endringen i inntektsfordelingen alene, og ikke som følge av en økende befolkning. Figur 4.4 viser resultatet av denne øvelsen, beregnet for hvert år etter 2006 (som er basisåret).

Figur 4.4 Endring i antall individer i hver gruppe. Sammenlignet med kontrafaktisk fordeling. Kontrafaktisk fordeling er fordelingen i 2006. Antall i 1000



Figur 4.4 viser at antallet individer i middelinntektsgruppen (mørkelilla), reduseres drastisk i perioden 2010–2014, men reduksjonen fortsetter også i tiden etter 2014. I 2019 er det om lag 110 000 færre personer i middelinntektsgruppen enn det ville vært dersom fordelingen var lik som i 2006. Reduksjonen i antall personer som er økonomisk utsatte (lyselilla) er ikke like drastisk, men det er om lag 17 000 færre i denne gruppen i 2019 enn det ville vært med 2006-fordelingen. Disse reduksjonene blir utlignet av økningene i antall personer blant de rikeste, privilegerte og fattigste. I 2019 er det om lag 67 000 flere fattige personer som følger av den økte ulikheten. Dette utgjør mer enn økningen i antall privilegerte og rike til sammen. Inntektsfordelingen har blitt mer polarisert over tid, og det har blitt flere fattige enn det har blitt rike, kontrollert for befolkningsøkningen i utvalget.

4.2 Inntektsfordelingen og utvikling i inntektsulikhet

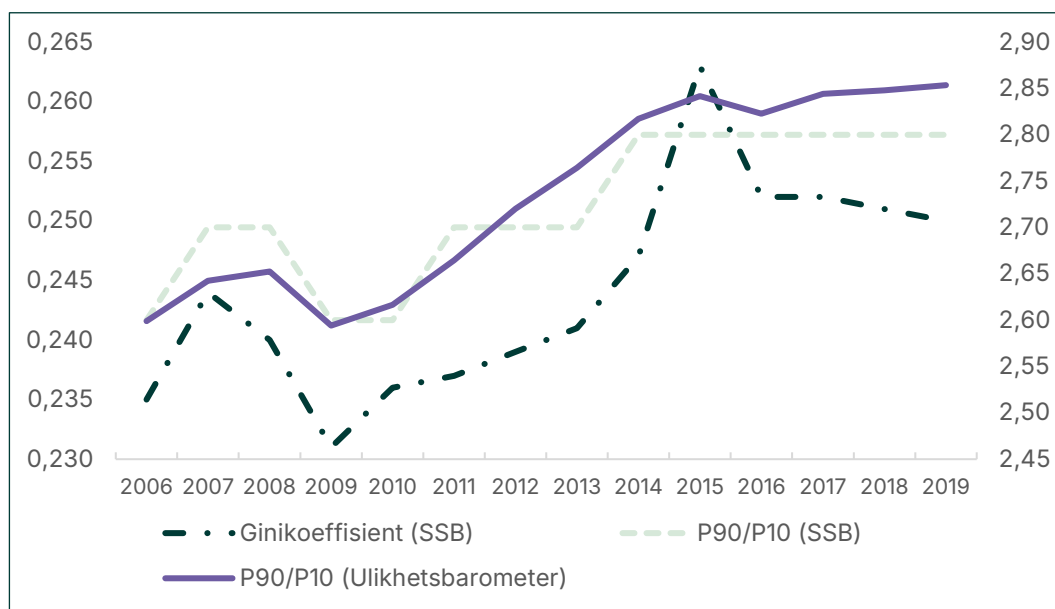
I dette avsnittet skal vi vise sammenhengen mellom Ulikhetsbarometerets gruppeinndeling og andre typiske inntektsulikhetsmål, som for eksempel Gini-indeksen. Denne analysen har som formål å 1) undersøke i hvor stor grad den offentlige statistikken om inntektsulikhet stemmer overens med samme mål i vårt utvalg, og 2) tydeliggjøre hvordan ulikhetsbarometeret komplementerer den offentlige ulikhetsstatistikken.

Inntektsulikheten i Norge er høyere i 2019 enn i 2006. Figur 4.5 viser forholdet mellom inntekten til den 90. inntektsprosentilen og den 10. inntektsprosentilen med utgangspunkt i samme datagrunnlag som vi benytter til barometeret; i figuren omtales dette som $P90/P10$ (Ulikhetsbarometer). Ifølge denne indikatoren, etter noe variasjon i perioden 2006–2009, har den 90. inntektsprosentilen blitt stadig større enn den 10. prosentilen fra 2009 til 2015. I 2009 var inntekten til den 90. inntektsprosentilen om lag 2,6 ganger høyere enn den 10. inntektsprosentilen (høyre Y-akse), og i 2015 var den ca. 2,85 ganger høyere. At den 90. inntektsprosentilen har økt mer enn den

10. inntektsprosentilen, tyder på økt inntektsulikhet i denne perioden. Etter 2015 ser vi derimot ikke en like sterk og vedvarende økning i forholdet mellom disse inntektsprosentilene.

P90/P10 (Ulikhetsbarometer) viser et ulikhetsforløp for perioden 2006–2019 som stemmer godt med hva andre ulikhetsmål viser. For eksempel er SSB sin beregning av P90/P10, som også er vist i figur 4.5, nesten identisk. Det er noe avvik mellom verdiene hvert år, som trolig skyldes ulike avgrensninger i populasjonene. Vårt datagrunnlag er begrenset til personer i aldersgruppen 15–74 som ikke er registrert i utdanning, mens SSB utelater kun studenthusholdninger og aleneboende barn under 18 år. Et alternativt mål på P90/P10, hvor SSB inkluderer hele befolkningen¹ i sin beregning, viser høyere verdier hvert år og ellers lignende utvikling over tid, som det vi ser i figur 4.5. Det samme kan sies om OECD sitt mål på P90/P10, til tross for at OECD bruker en annen korrigeringsfaktor for å ta hensyn til husholdningenes størrelse og alderssammensetning (ikke vist i figur).⁹

Figur 4.5 Inntektsulikhet i Norge, 2006–2019



Ulikhetsutviklingen målt ved Gini-koeffisienten følger det samme hovedtrekket som P90/P10 gir (venstre Y-akse). Det er interessant å påpeke at Gini-koeffisienten er mer volatil, som den kortvarige økningen i 2015 viser. I 2016 ble det innført endringer i aksjeutbyttebeskatning, men disse ble varslet i god tid før det. Dette ga husholdninger insentiver til å ta høyere utbytte i 2015.¹⁰ At denne type tilpasning slår ut på ulikhetsmåling ved Gini-koeffisienten, men ikke ved P90/P10, viser at aksjeutbytte i hovedsak tilfaller husholdninger med relativt høy inntekt, nemlig høyere enn 90. persentilen. Fall i Gini-koeffisienten fra 2005 til 2006 (ikke dekket av datagrunnlaget vårt, og dermed ikke vist i figuren) er drevet av en lignende endring i skatteregler. Fra og med 2006 hadde husholdningene lavere insentiver for å ta ut aksjeutbytte, og dette førte til lavere inntekt

⁹ OECD (2021), Income inequality (indicator). doi: 10.1787/459aa7f1-en (Accessed on 06 August 2021)

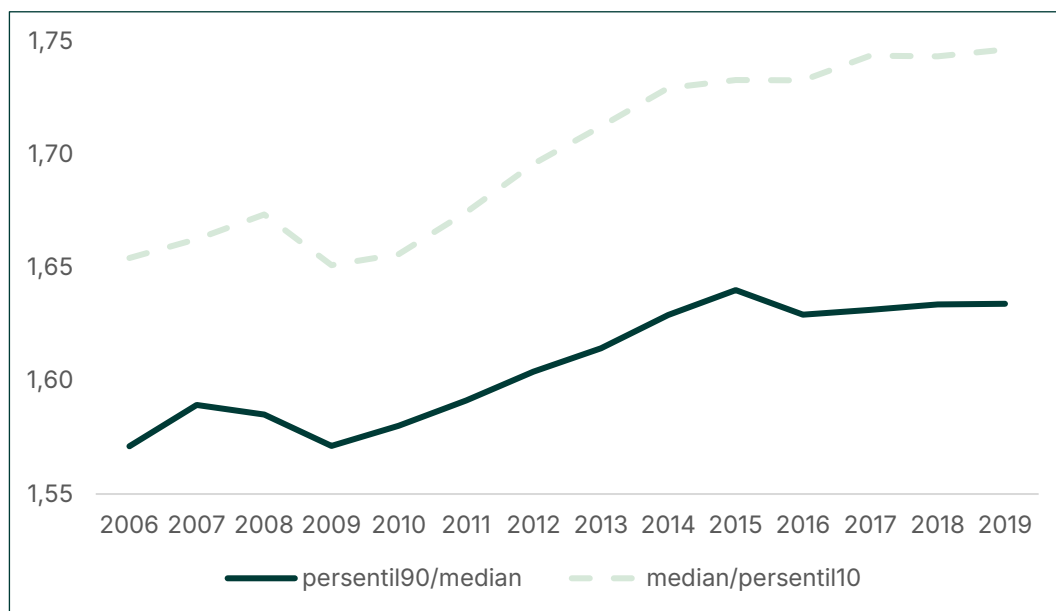
¹⁰ https://www.ssb.no/inntekt-og-forbruk/artikler-og-publikasjoner/_attachment/299065?_ts=15ad8858368

blant de rikeste husholdningene med påfølgende lavere Gini-koeffisient i årene etter 2005.^{11,12}

Figur 4.5 viser forholdet mellom inntekten til 90. inntektsprosentil og 10. inntektsprosentil, men det er ikke lett å si hvilke av disse to størrelsene som har mest å si for utviklingen. En annen ulikhetsindikator er å sammenligne hver av de to prosentilene med medianinntekten. Dette vil kunne indikere om en inntektsprosentil har mer å si for økningen i inntektsulikhet. Figur 4.6 viser resultatene. Den heltrukne linjen gir forholdet mellom 90. inntektsprosentil og medianinntekten, mens den stiplede linjen viser hvor mye høyere medianinntekten er i forhold til den 10. inntektsprosentilen. At begge grafene peker oppover i perioden 2009 til 2015, tyder på at den økte inntektsutviklingen i figur 4.5 skyldes både relativt høyere vekst i inntekten til den 90. inntektsprosentilen og relativt lavere vekst i inntekten til den 10. inntektsprosentilen. I denne sammenhengen betyr «relativt» at vi sammenligner med veksten i medianinntekten.

Videre viser figur 4.6 at avstanden mellom de to linjene er større mot slutten av perioden enn i begynnelsen av perioden. Figuren viser at medianen har dratt fra 10. persentilen raskere enn 90. persentilen har dratt fra medianen. Sagt på en annen måte, har inntektsforskjellene økt både i toppen og bunnen av inntektsfordelingen i perioden 2006 til 2019, og de har økt raskere i bunnen.

Figur 4.6 90. og 10. persentil til inntektsfordelingen i forhold til medianen



Figur 4.7 viser nominell inntekt til de tre persentilene (det vil si 10, 50 og 90) og grenseverdiene til de fem inntektsgruppene.

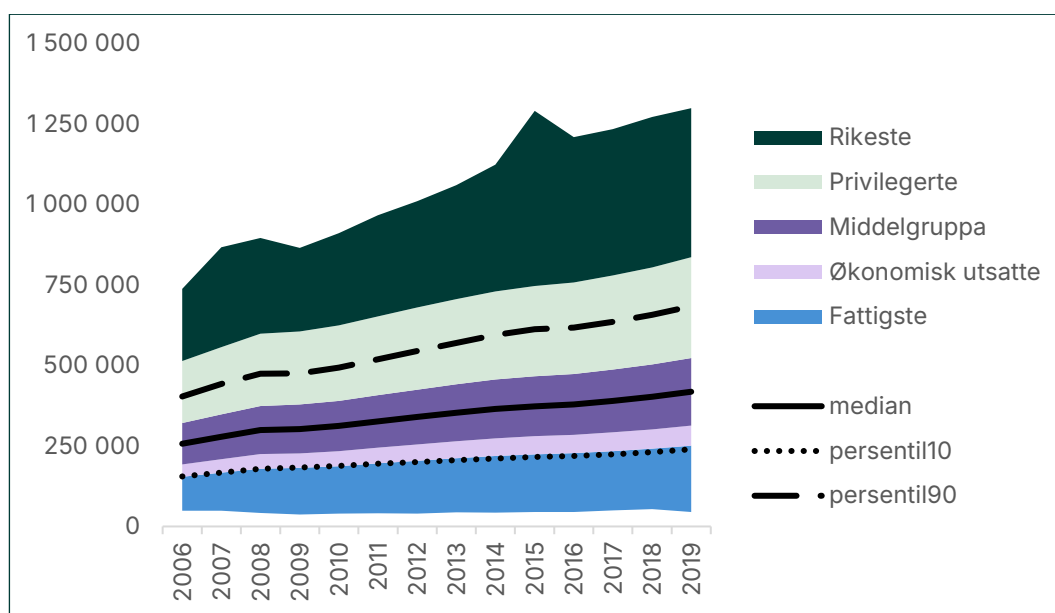
Figur 4.7 viser at en person med inntekt lik den 90. persentilen befinner seg i gruppe B gjennom hele perioden, mens en person med inntekt lik den 10. persentilen finnes på grensen mellom de økonomisk utsatte og de fattigste.

¹¹ <https://www.ssb.no/natur-og-miljo/barekraft/utvikling-i-inntektsulikhet>

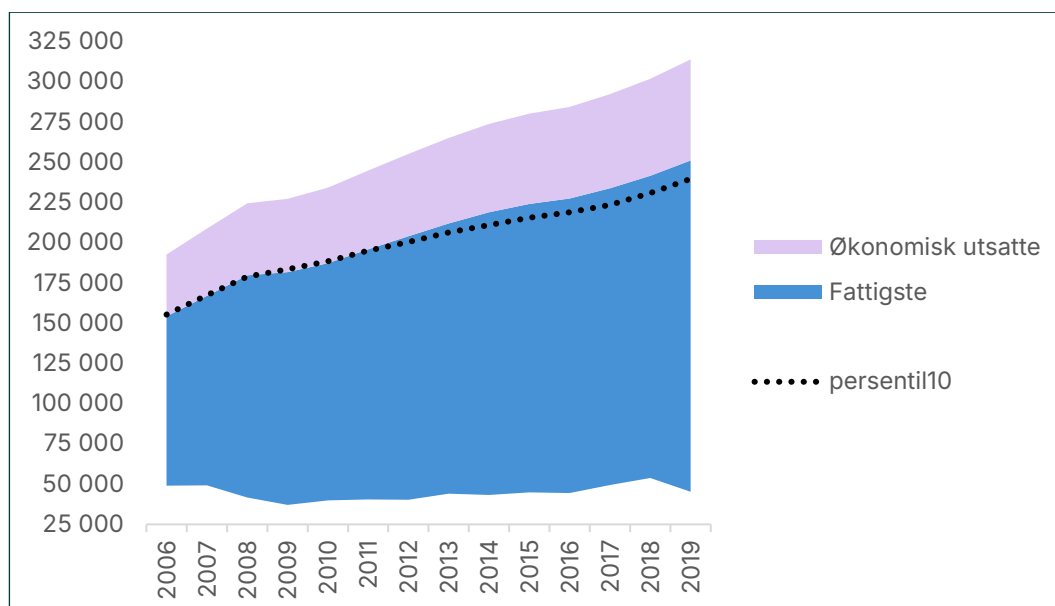
¹² <https://www.ssb.no/inntekt-og-forbruk/artikler-og-publikasjoner/ulikheten-betydelig-storre-enn-statistikken-viser>

I figur 4.8 justerer vi skalaen slik at vi kan se nærmere på disse to gruppene og 10. persentil. Her fremgår det at personer med inntekt lik 10. persentil tilhører (den nederste delen av) de økonomisk utsatte de tidligere årene. Mot slutten av analyseperioden er derimot den 10. persentilen i gruppen med de fattigste. Dette, i likhet med resultatene fra figur 4.6, fremhever at inntekten til 10. persentil har hatt en lavere veksttakt enn medianen i denne perioden. En konsekvens av dette er at en større andel av befolkning tilfaller den fattigste gruppen i 2019 enn i 2006.

Figur 4.7. Inntektsfordeling etter grupper og utvalgte persentiler



Figur 4.8. Nedre delen av inntektsfordelingen og 10. persentil



4.3 Oppsummering

I dette kapittelet har vi analysert endringer i inntektsfordelingen mellom 2006 og 2019. I løpet av denne perioden har middelinntektsgruppen og de økonomisk utsattes andel av

befolkningen krympet, mens både de to høyeste inntektsgruppene og den laveste inntektsgruppen har vokst. Kontrollert for befolkningsvekst, finner vi at det i 2019 er 67 000 flere blant de fattigste som følge av økt ulikhet.

Barometeret fanger opp en ulikhetsutvikling som er i tråd med det vi får fra andre ulikhetsindikatorer som brukes i den eksisterende forskningslitteraturen. I tillegg, ved å se på fem grupper fra ulike deler av inntektsfordelingen, bidrar barometeret med en tydeligere oversikt av ulikhetsutviklingen over hele inntektsfordelingen. Resultatene viser at den økte ulikhetsutviklingen de siste årene er et uttrykk for at inntektsveksten er lavere i den nederste delen av inntektsfordelingen.

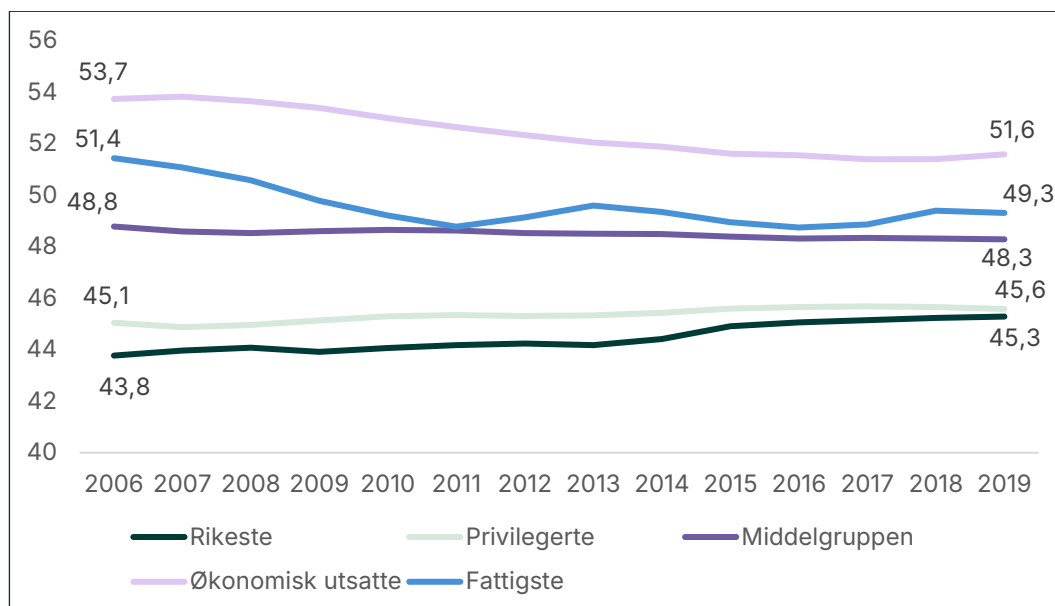
5 Gruppesammensetning

I forrige kapittel fant vi at ulikheten har økt mellom 2006 og 2019. I dette kapitlet beskriver vi hvem som typisk tilhører de ulike inntektsgruppene ved å se på gruppesammensetning ut fra kjønn, alder, innvandrerkategori og utdanning. Vi vil også se på om gruppesammensetningen har endret seg over tid.

5.1 Kjønn

Figur 5.1 viser prosentandelen av kvinner i hver gruppe i perioden 2006 til 2019. I 2006 er kvinner noe overrepresentert i de to laveste inntektsgruppene, mens de rikeste og privilegerte har en noe sterkere overrepresentasjon av menn. Selv om det ikke er store endringer over tid, ser vi en tendens til at de to laveste inntektsgruppene får en jevnere kjønnsbalanse (kvinneandelen går ned). Det kan være flere forklaringer på dette. For eksempel har det over denne perioden vært stor innvandring, med en viss overvekt av menn. Dersom en del av disse havner i disse lave inntektsgruppene, vil andelen menn øke. Vi viser senere at innvandrere faktisk er sterkt overrepresentert i disse to gruppene. En annen forklaring kan være at flere kvinner fra de to laveste inntektsgruppene over tid har forflyttet seg til en høyere inntektsgruppe, fordi de selv eller gjennom partneren har fått høyere inntekt. Det kan også være at kvinner som entrer utvalget over tid (for eksempel kvinner som tidligere har studert) i større grad enn før har inntekt over øvre inntektsgrense som definerer de laveste inntektsgruppene. Endringene i kjønnsammensetning blant de privilegerte er små, og det samme gjelder for middelgruppen, mens andelen kvinner blant de rikeste har økt med om lag 1,5 prosentpoeng.

Figur 5.1 Kjønnsammensetning, 2006–2019. Prosentandel kvinner, etter inntektsgruppe



Inntektsforskjeller mellom kjønn

I forrige avsnitt så vi at det er et noe overtall av menn i særlig de to høyeste innteksgruppene. Mange av kvinnene som befinner seg i disse høyeste innteksgruppene havner der fordi de er partnere med menn som har langt høyere personlig inntekt enn dem selv. På den ene siden fører slike parkonstellasjoner til en utjevning av økonomiske forskjeller, fordi man typisk deler på den totale inntekten i en husholdning. På den annen side står man overfor helt ulik risiko for inntektstap ved samlivsbrudd. Ved å se på forskjeller i personinntekt for kvinner og menn i de ulike innteksgruppene, kan vi undersøke utviklingen i personinntektsforskjeller mellom kjønnene. I figur 5.2 viser vi to grafer. Den øverste (graf 1) viser median personinntekt til kvinner og menn innenfor de ulike innteksgruppene. Dette er basert på kvinner og menns personinntekt. Den nederste grafen (graf 2) viser medianinntekten til kvinner som andel av menns medianinntekt, innenfor innteksgruppene, også basert på personinntekt.

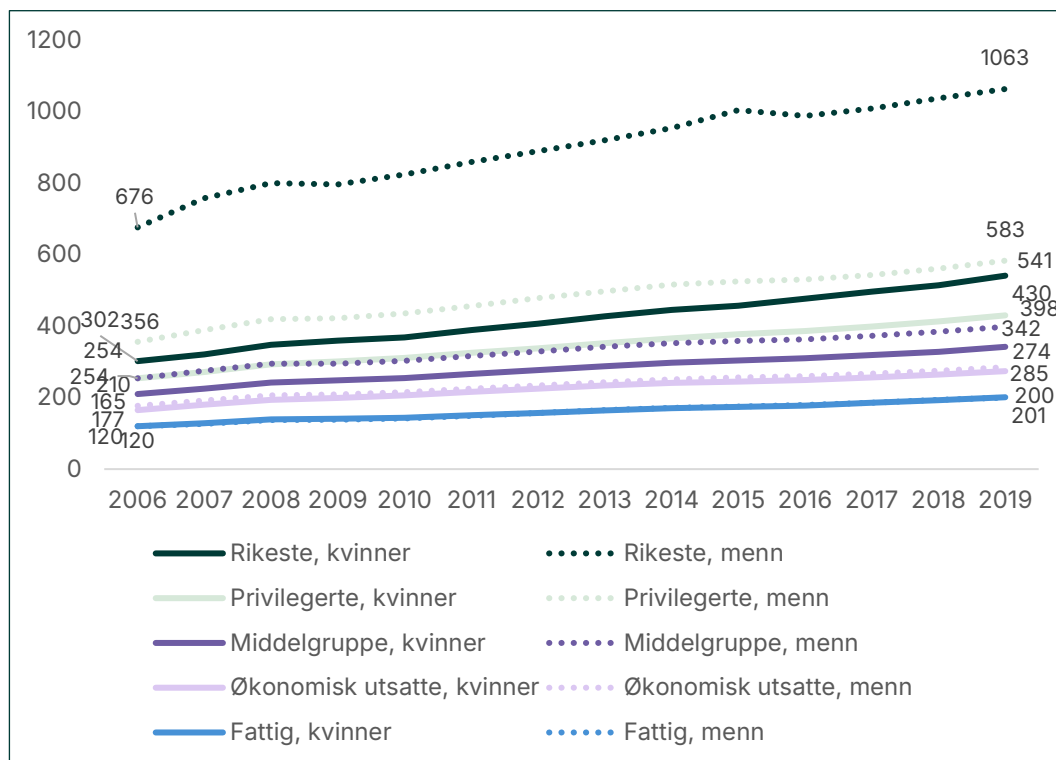
Graf 1 viser at inntektsforskjellen mellom kvinner og menn er særlig stor blant de rikeste. Vi ser også at medianinntekten til kvinner er lavere enn medianinntekten til menn blant alle de andre gruppene, bortsett fra blant de fattigste under hele perioden. Blant de fattigste er derimot inntektsforskjellen omtrent fraværende mellom kjønnene.

I graf 2 ser vi på kvinners medianinntekt som andel av menns medianinntekt. For alle gruppene, utenom blant de rikeste, er denne nokså stabil. Blant de rikeste er inntektsforskjellen størst mellom kjønnene (kvinners inntekt som andel av menns inntekt er lavest), men denne forskjellen krymper noe over tid, fra å utgjøre omtrent 45 prosent av menns inntekt til omtrent 50 prosent av menns inntekt. Dette skjer fordi veksten i personinntekten til kvinner er sterkere enn veksten i personinntekten til menn. Vi ser også at inntektsforskjellen blir noe mindre i de lavere innteksgruppene. Dette skjer også fordi kvinners inntektsvekst er sterkere enn menns inntektsvekst over perioden. I den fattigste gruppen er medianinntektene til kvinner og menn mer eller mindre lik.

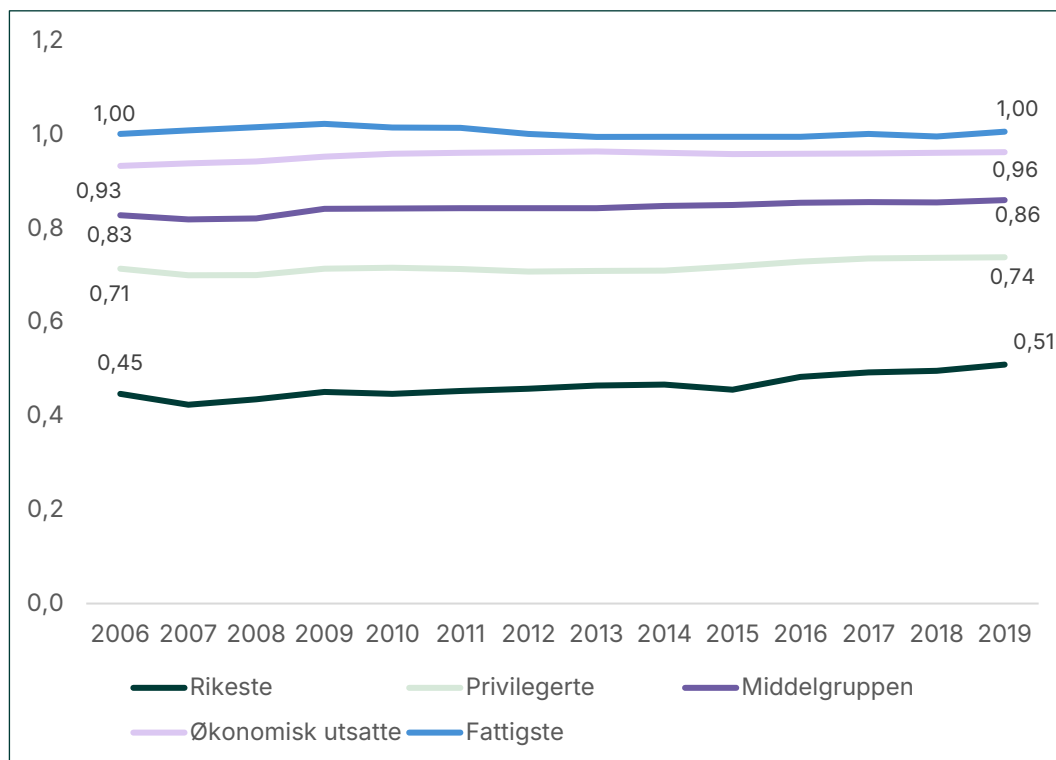
Det kan være flere grunner til at inntektsforskjellen mellom kvinner og menn er så stor i særlig de to høyeste innteksgruppene. Andre studier har vist at menn mottar en større andel av de totale yrkesinntektene enn kvinner (59 prosent mot 41 prosent) og om lag tre ganger så mye kapitalinntekter som det kvinner mottar (Gram, 2020). Senere skal vi se at kapitalinntekter utgjør om lag $\frac{1}{4}$ av de totale inntektene blant de rikeste, som gir grunn til å tro at dette spiller en rolle for den store inntektsforskjellen mellom kvinner og menn i denne gruppen. Forskjeller i yrkesinntekter har antagelig stor forklaringskraft for kjønnsforskjellene i personinntekt blant de rikeste, privilegerte og middelgruppen. Norge har et kjønnsdelt arbeidsliv når man ser på blant annet hvilke sektorer kvinner og menn arbeider i og graden av deltidsarbeid (Hamre, 2016; Lunde & Grini, 2007; Selmer-Anderssen, 2018). At kjønnsforskjellene blir noe mindre over tid, kan tyde på at noen av disse faktorene er i endring. Samtidig viser en kartlegging av kjønnsforskjeller i lønn at utviklingen går svært sakte og har vært mer eller mindre stabil i perioden 2015 til 2022 (Hoen et al., 2024).

Figur 5.2 Personinntekt kvinner og menn, 2006–2019. Medianinntekt etter kjønn, per inntektsgruppe

Graf 1. Median personinntekt, 2006–2019. Etter kjønn. Inntekt i 1000 kr



Graf 2. Kvinner medianinntekt, 2006–2019. Andel



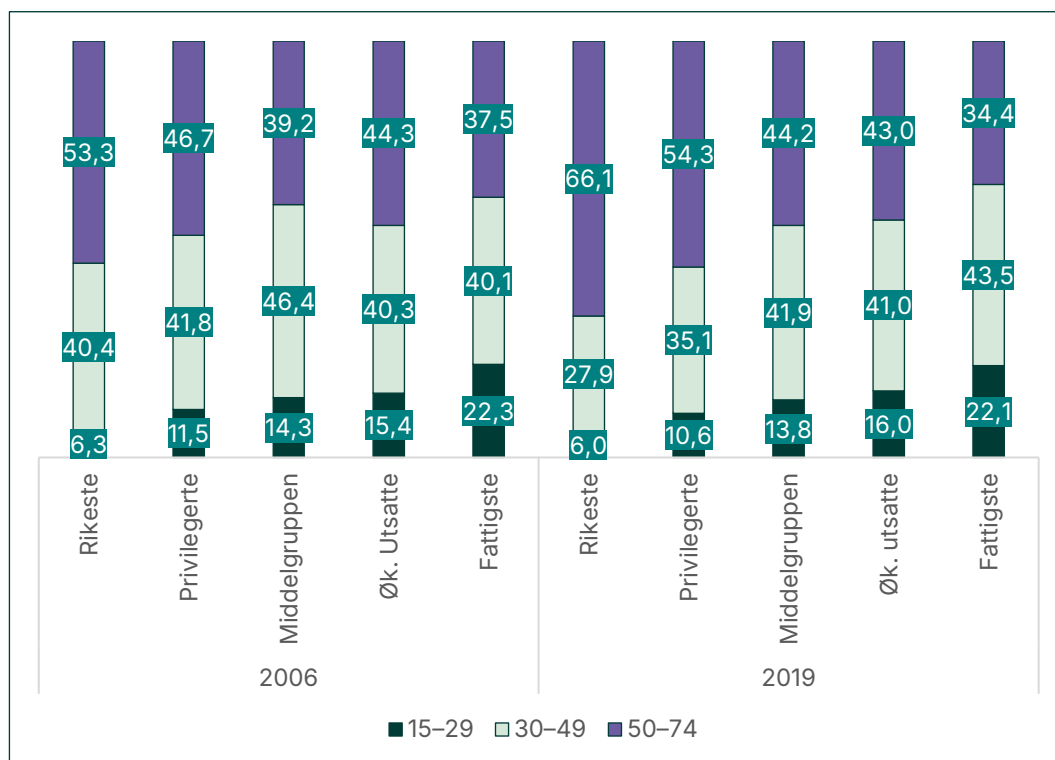
5.2 Alder

Figur 5.3 viser alderssammensetningen i de ulike gruppene i 2006 og i 2019. For begge årene er det en tendens til at de eldste utgjør en relativt større andel i de to øverste inntektsgruppene enn de utgjør i utvalget, men dette er langt tydeligere i slutten av perioden enn i starten. Mens andelen eldre i utvalget har økt med 9,5 prosent over perioden, har andelen eldre blant de rikeste økt med 24,5 prosent, og blant de privilegerte med om lag 15 prosent. Andelen eldre har også økt i middelgruppen, men her er økningen i en størrelsesorden som i større grad speiler endringen i alderssammensetningen i befolkningen ellers. Samtidig utgjør eldre i de to laveste inntektsgruppene en lavere andel i 2019 enn i 2006 – altså har disse to gruppene en yngre alderssammensetning i 2019, selv om det totale utvalget har fått en eldre alderssammensetning over perioden.

Den tydelige endringen i alderssammensetningen i de to høyeste inntektsgruppene kan ha flere drivere. For det første utgjør eldre en større andel av befolkningen. Det er ikke gitt at disse vil fordele seg jevnt over inntektsfordelingen, og vi ser for eksempel at de eldste utgjør en mindre andel av personene i de to laveste inntektsgruppene i 2019 enn i 2006. De eldste i 2019 har dermed i snitt en høyere inntekt enn de eldste i 2006. Dermed er en gruppe som i større grad enn årskull før dem har hatt anledning til å akkumulere kapital og eiendom, kan dette være et resultat av at eldre i 2019 i større grad har slike inntektskilder. Det kan også være at flere har stått lengre i jobb eller kombinert inntektsgivende arbeid og pensjon, og dermed har økte inntekter i form av lønn eller pensjon. En tredje forklaring kan være at unge voksne som har innvandret over perioden har hatt en yngre alderssammensetning og samtidig i større grad har hatt en inntekt innenfor inntektsintervallet i de lavere inntektsgruppene.

Blant de yngste er det små endringer over tid og disse er overrepresentert i den laveste inntektsgruppen. Siden alle under utdanning er utelatt fra utvalget, er dette en blanding av relativt unge personer som fortsatt bor hjemme og unge voksne med og uten arbeid. Det er naturlig å forvente at det tar tid å bygge seg opp arbeidserfaring og få fortjeneste gjennom økt inntekt. Vi ser også dette mønsteret nedenfor, hvor de to høyeste inntektsgruppene har en eldre alderssammensetning enn de andre gruppene.

Figur 5.3: Alderssammensetning, 2006 og 2019. Andeler, etter inntektsgruppe. Prosent

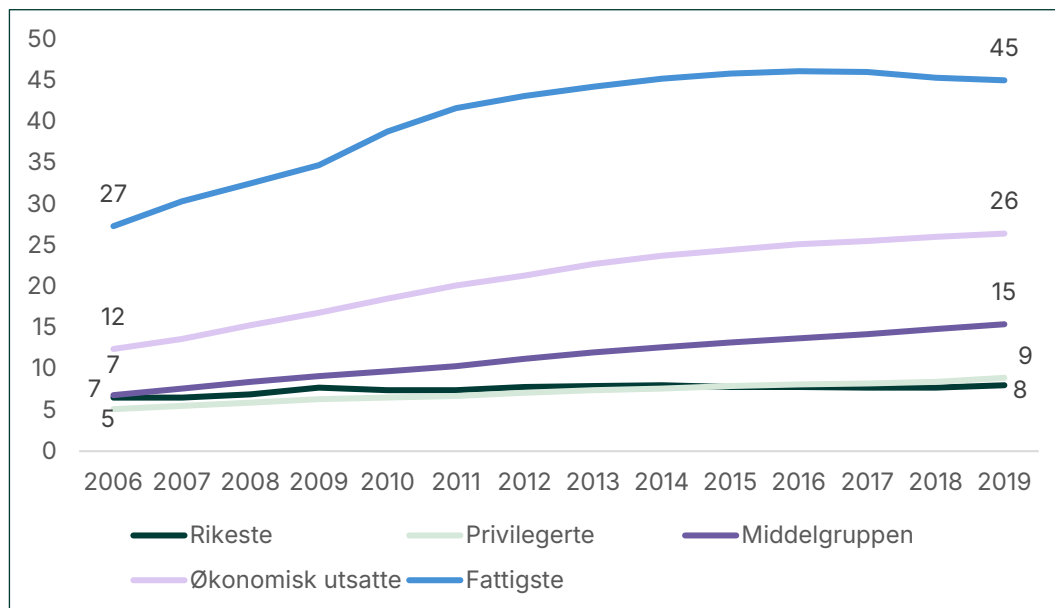


5.3 Innvandrerkategori

Innvandringen til Norge i perioden 2006 til 2019 har vært sterkt økende, noe som også er tydelig i vårt utvalg. Mens innvandrere utgjorde 9 prosent av utvalget i 2006, utgjorde de 18,3 prosent i 2019.

Figur 5.4 viser andelen innvandrere i hver inntektsgruppe over hele perioden. Andelen innvandrere er sterkt økende i særlig de to laveste inntektsgruppene. Innvandrere har vært overrepresentert i begge disse gruppene allerede fra 2006, men utgjør altså 45 prosent av de fattigste i 2019 og litt i overkant av 26 prosent av de økonomisk utsatte. Også i middelgruppen har innvandrерandelen økt, men her er de fortsatt så vidt underrepresentert også i 2019. I de to høyeste inntektsgruppene er det liten utvikling i andelen innvandrere over tid, som altså tilsier at innvandrere er sterkere underrepresentert i disse gruppene ved slutten av perioden enn ved starten. Hva slags type innvandring Norge har hatt, vil trolig påvirke hvor innvandrere plasserer seg i inntektsfordelingen. Det er ofte vanskeligere for flyktninger å oppnå høy inntekt, enn det er for arbeidsinnvandrere. I 2011 brøt det ut krig i Syria, noe som økte antall bosatte flyktninger i Norge i de påfølgende årene. Hva slags type arbeidsinnvandrere som kommer, vil også ha betydning. I 2006 var det to år siden øst-utvidelsen av EU, og stadig flere arbeidsinnvandrere fra særlig Polen og Baltikum har bosatt seg utover i perioden vi ser på. Hvor mange av disse arbeider i typiske lavtlønnsyrker? Slike forhold går vi ikke nærmere inn på her, men vil altså påvirke disse inntektsgruppenes innvandrersammensetning.

Figur 5.4: Innvandrersammensetning, 2006–2019. Prosentandel, etter inntektsgruppe



Inntektsforskjeller mellom norske og innvandrere

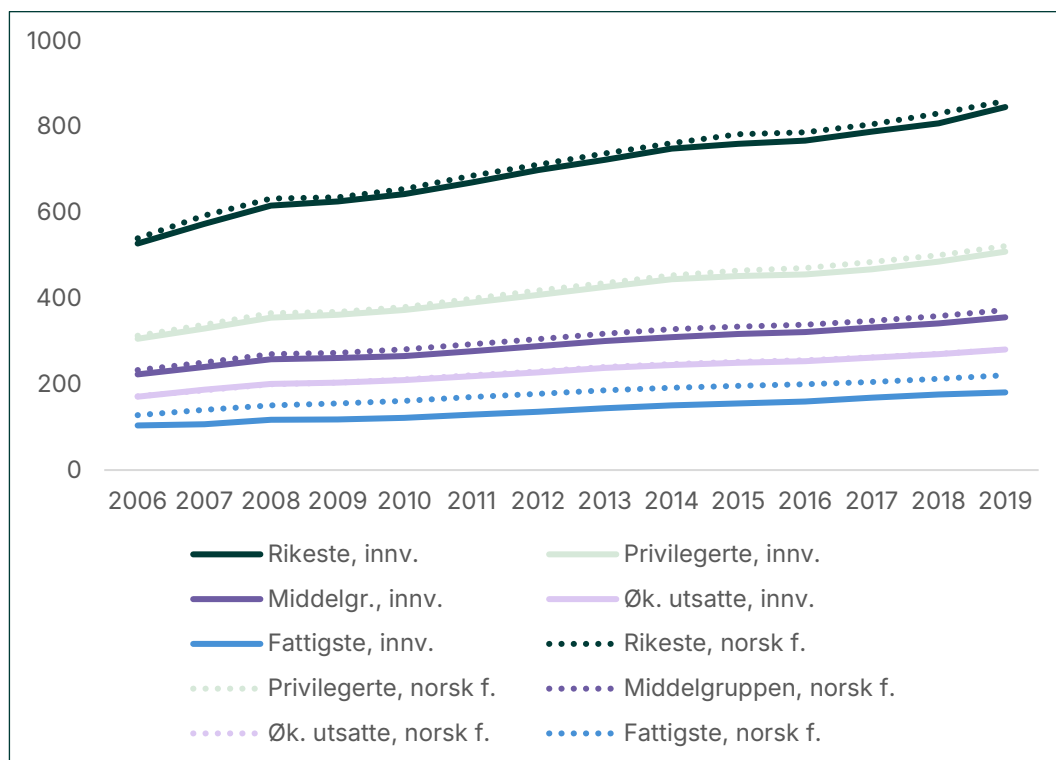
Vi har også sammenliknet median personinntekt til innvandrere og norske med minst én norsk forelder, heretter kalt *norske*. I figur 5.5 viser graf 1 median personinntekt til henholdsvis innvandrere og norske per inntektsgruppe, mens graf 2 viser medianinntekten til innvandrere som andel av norsk medianinntekt.

Fra graf 1 ser vi at inntektsforskjellene mellom innvandrere og norske innenfor de fleste inntektsgruppene er små over hele perioden. Den fattigste gruppen skiller seg ut, hvor median personinntekt til innvandrere ligger godt under norske.

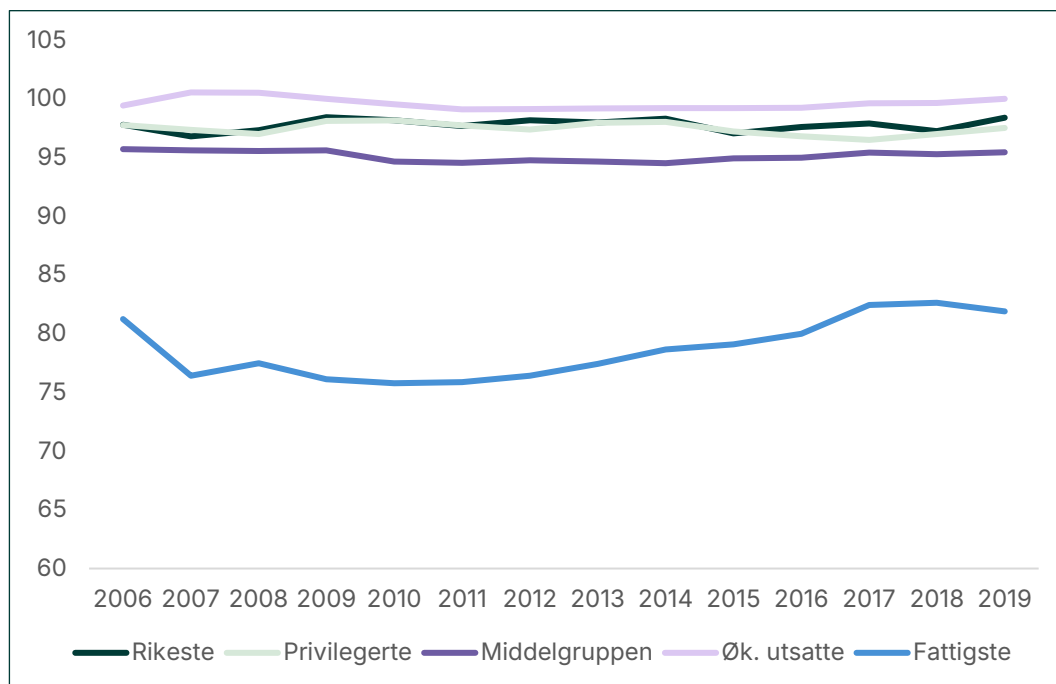
I graf 2 ser vi igjen at inntektsforskjellen mellom innvandrere og norske er størst blant de fattigste. Forskjellen ble først større i perioden 2006 til 2010 og har deretter krympet noe den siste delen av perioden. Medianinntekten til innvandrere i denne gruppen har ligget mellom 76 og 83 prosent av den norske medianinntekten. I de tre øverste inntektsgruppene er også medianinntekten til innvandrere noe lavere enn for norske, men forskjellen er mellom 95 og 98 prosent av median, og dermed ikke veldig stor. Blant de økonomisk utsatte er det ingen forskjell i medianinntekten til norske og innvandrere.

Figur 5.5: Personinntekt innvandrere og norske, 2006–2019. Medianinntekt etter innvandrerkategori, per inntektsgruppe.

Graf 1: Median personinntekt, 2006–2019. Medianinntekt etter innvandrerkategori, per inntektsgruppe. Inntekt i 1000 kr



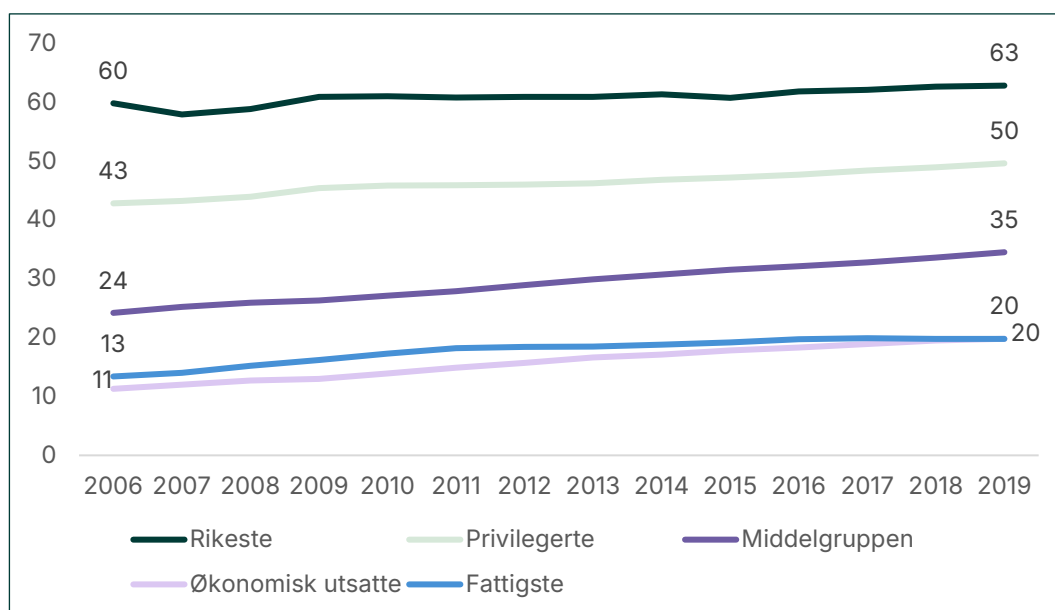
Graf 2: Innvandreres medianinntekt, 2006–2019. Medianinntekt etter innvandrerkategori, per inntektsgruppe. Andel i prosent



5.4 Utdanning

Utdanningslengden blant befolkningen har økt i perioden 2006 til 2019, og det er også tydelig i vårt utvalg. Andel med høyskole- eller universitetsutdanning (UH-utdanning) i utvalget har økt fra 27 prosent til 36 prosent i denne perioden. Figur 5.6 viser andelen med UH-utdanning innenfor hver inntektsgruppe. I alle gruppene har andelen med UH-utdanning steget. Økningen har vært sterkest blant de økonomisk utsatte og de fattigste, hvor andelen har økt med henholdsvis 6,4 og 8,5 prosentpoeng – altså en økning på 48 (økonomisk utsatte) og 75 (fattigste) prosent. Det er også her verdt å merke seg at det er en høyere andel høyt utdannede blant de fattigste enn blant de økonomisk utsatte i starten av perioden, men at denne forskjellen jevner seg ut fram mot 2019. Sammenhengen mellom inntektsgruppe og andel med fullført UH-utdanning har altså blitt noe svakere over tid. At andelen med UH-utdanning stiger i de to laveste inntektsgruppene, kan være et tegn på at det økte utdanningsnivået i befolkningen i arbeidsfør alder også har økt konkurransen om arbeidsplasser i markedet. En annen forklaring er mismatch mellom tilbud og etterspørsel etter ulike typer UH-utdanninger. Figuren viser til og med en sterk sammenheng mellom UH-utdanning og inntektsfordelingen – det er blant de med høyest inntekt vi finner relativt flest med slik utdannelse.

Figur 5.6: Andel med høyere utdanning, 2006–2019. Prosentandel, etter inntektsgruppe



Figur 5.7 gir et mer detaljert bilde av utdannings sammensetningen i gruppene. Her viser vi alle utdanningsnivåene i 2006 og 2019. Kategorien «Ingen utdanning» vil si alle som ikke har fullført grunnskole. Det er svært få som ikke har fullført grunnskole i Norge, så dermed er de fleste av disse personer som kun har fullført ungdomsskole og ikke videregående eller høyere nivå.

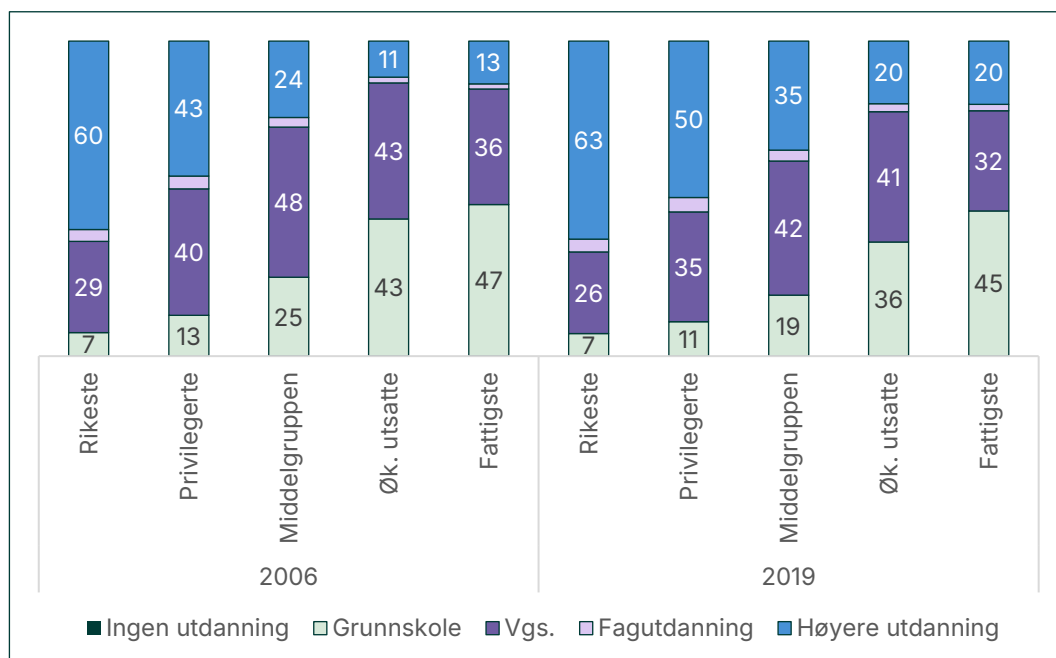
To utdanningsgrupper er vanskelig å skille fra hverandre basert på hvordan utdanning er kodet i NUS-klassifiseringen og datatilgangen vi har hatt i arbeidet med notatet. Dette gjelder henholdsvis å skille de som har fullført yrkesfaglig videregående opplæring fra de som har fullført med generell studiekompetanse, og å skille de som har fullført videregående påbygg fra de som har fullført fagskole. I gjennomgangen her er derfor

kategorien *videregående* alle med fullført videregående som høyeste utdanning, uavhengig av programvalg. Kategorien *fagutdanning* er alle med enten videregående påbygg eller fagskole som høyeste utdanning. Når vi omtaler resultater knyttet til kategorien *fagutdanning*, er det de fagskoleutdannede vi i størst grad kommenterer. Årsaken til dette er at dette er en høyere yrkesfaglig utdanning, og det er derfor av interesse å se disse i sammenheng med de som fullfører annen høyere utdanning.

Vi kjenner igjen andelen som har fullført UH-utdanning fra figur 5.6. Det vi også kan se i figur 5.7, er at i alle inntektsgruppene er det relativt færre som har ingen eller kun grunnskole som høyeste utdanning, eller videregående som høyeste utdanning. For de to laveste inntektsgruppene betyr dette at utdanningssammensetningen har blitt mer diversifisert over tid, mens de to høyeste inntektsgruppene har blitt mer homogene. Å ha høyere utdanning (UH- eller fagskoleutdanning) har blitt et enda tydeligere kjennetegn for de med høyest inntekt, mens det å ha lav utdanning har blitt et mindre tydelig kjennetegn for lavinntektsgruppene.

Andelen som har fullført fagskole er både stabil over tid og det er i mindre grad forskjeller mellom inntektsgruppene. Andelen er også svært lav, sammenlignet med UH-utdanning. Dette er interessant med tanke på at fagskoleutdanning er en yrkesorientert høyere utdanning som NHOs kompetansebarometer viser er ettertraktet i arbeidslivet (Rørstad et al, 2014; 2018). I [Ulikhetsbarometerets notat om sosial mobilitet](#) finner vi det samme og kommenterer mulige årsaker til at opptaket av fagskoleutdanning er såpass lavt. Kostnader, manglende kunnskap om avkastning på arbeidsmarkedet og mangel på fagskoletilbud kan være mulige forklaringer på dette.

Figur 5.7: Utdanningssammensetning, 2006 og 2019. Andel, etter inntektsgruppe og utdanningsnivå. Prosent



5.5 Inntektskilder

Den samlede inntekten til personene i utvalget, kan dekomponeres i tre hovedinntektskilder som vi skal se nærmere på her. Disse tre er henholdsvis yrkesinntekter, kapitalinntekter, og statlige og kommunale overføringer (se kapittel 1.2 for nærmere beskrivelse).

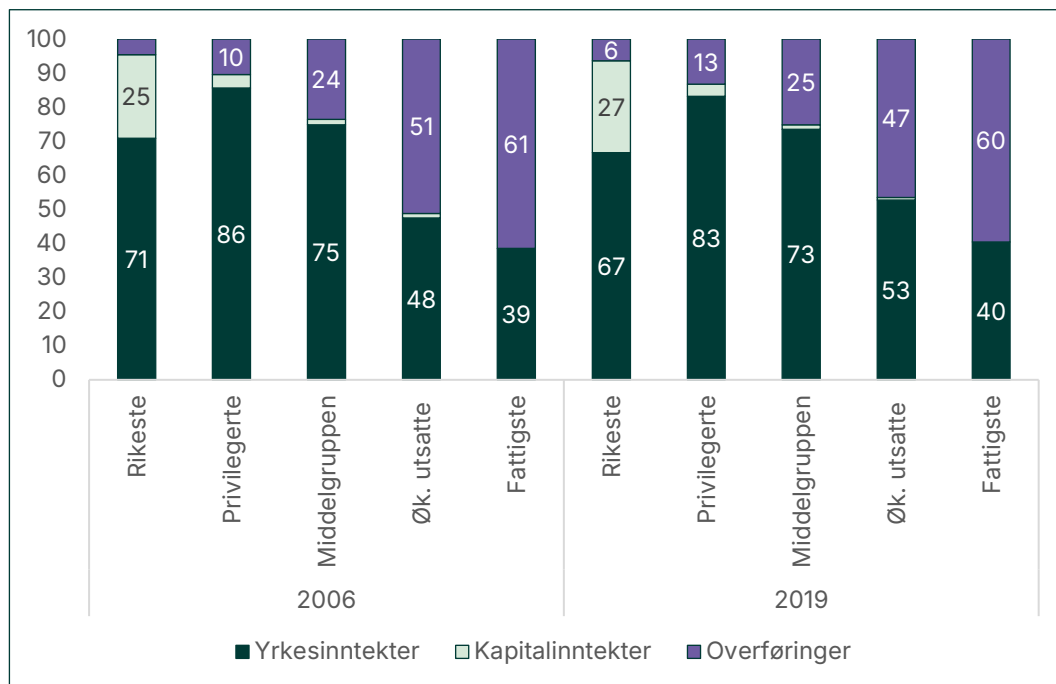
For å undersøke komposisjonen av inntekt blant personene i de fem inntektsgruppene nærmere, har vi summert inntekt før skatt over alle personene i en gruppe, og undersøkt hvor stor andel hver av de tre inntektskildene utgjør av den totale inntekten til hver person. Figur 5.8 viser denne inntektskomposisjonen innenfor hver gruppe, i 2006 og 2019.

Figuren viser en klar sammenheng mellom inntektsgruppe og inntektskilder. Blant de rikeste utgjør kapitalinntekter om lag $\frac{1}{4}$ av den totale inntekten i gruppen, og sammen med yrkesinntekter er disse gruppens viktigste kilder til inntekt. Blant de andre gruppene utgjør derimot kapitalinntekter en mer marginal kilde til inntekt. Blant de fattigste er kapitalinntekter så å si helt fraværende. Tilgangen til kapitalinntekter viser seg dermed å være en viktig markør for ulikhet. Dette samsvarer godt med funnene i SSBs analyser av formue og ulikhet, hvor en sterk formuesøkning mellom 2010 og 2017 i stor grad har tilfalt de allerede mest formuende husholdningene (Omholt, 2018; Aaberge & Stubhaug, 2018).

Yrkesinntekter er en særlig viktig inntektskilde i de tre høyeste inntektsgruppene, som tilsier at det i stor grad er yrkesaktive personer i disse gruppene. Samtidig ser vi et ganske tydelig fall i andelen yrkesinntekter fra disse tre gruppene, til de to laveste inntektsgruppene, de fattigste og økonomisk utsatte, når det kommer til yrkesinntekter. I disse to gruppene er overføringer desto viktigere som inntektskilde.

Det er en tydelig sammenheng mellom inntektsgrupper og overføringer. Blant de fattigste er overføringer den viktigste inntektskilden, og blant de økonomisk utsatte utgjør også dette en betydelig andel av de totale inntektene. Dette viser at i disse gruppene er de statlige og kommunale velferdsordningene en helt avgjørende inntektskilde for mange. Samtidig utgjør også yrkesinntekter en betydelig andel av de totale inntektene i begge grupper. Sammen tyder dette på at personer i disse gruppene er en miks av de som er helt eller delvis utenfor arbeidslivet og personer med en løsere tilknytning til arbeidslivet, som går inn og ut av lønnet arbeid i løpet av året.

Figur 5.8: Sammensetning av totale inntekter før skatt, 2019. Prosentandeler, etter inntektsgruppe

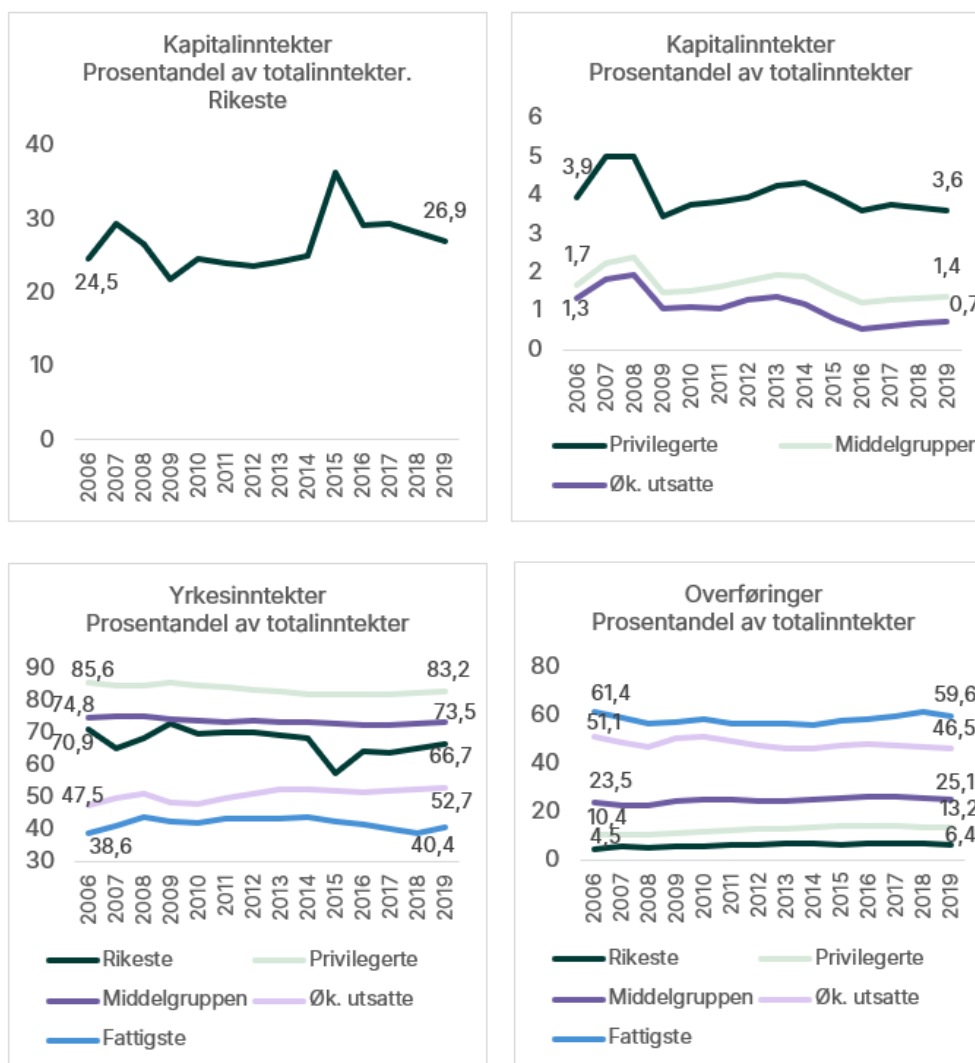


Forrige figur viste et øyeblikksbilde av sammenhengen mellom ulike inntektskilder og inntektsfordelingen i 2006 og 2019. I neste figur ser vi nærmere på denne utviklingen over tid.

I figur 5.9 viser vi hvor stor andel kapitalinntekter, yrkesinntekter og overføringer utgjør av totale inntekter, i perioden 2006 til 2019. For de fattigste utgjorde kapitalinntekter tilnærmet null over hele perioden, og derfor er det kun de andre gruppene vi ser i figuren. Forskjellen mellom de rikeste og de øvrige gruppene har vært tydelig over hele perioden vi undersøker. Vi ser også at andelen som kapitalinntekter utgjør, varierer en del over perioden, blant alle gruppene. Det ser ut til å ha sammenheng med finanskrisen, men også endrede skatteregler på aksjeutbytte fra 2016.¹³ Samtidig kan det se ut til å være en forsiktig trend der kapitalinntekter utgjør en stadig større andel av inntektene i gruppe A og en mindre andel i de øvrige gruppene. Dette kan tyde på at kapitalinntekter over tid har blitt en viktigere markør for hvem som tilhører det øverste inntektssjiktet.

¹³ Endringene gjaldt blant annet skattesats på aksjeutbytte og oppjustering av skattegrunnlaget. Slike varslede endringer i skatteregler, får ofte utslag i endret adferd allerede før regelendringen trer i kraft.

Figur 5.9 Kapitalinntekter, yrkesinntekter og overføringer som andel av totale inntekter, 2006–2019. Prosentandeler, etter inntektsgruppe. Ulike skalaer på y-aksene



For de rikeste, privilegerte og middelgruppen har yrkesinntektene som andel av totale inntekter blitt redusert noe over tid. For de privilegerte og middelgruppen skjer dette i sammenheng med at overføringer øker, mens for de rikeste er det i tillegg en økning i andel kapitalinntekter. I gruppen med de økonomisk utsatte øker derimot andelen yrkesinntekter fra å utgjøre litt under halvparten av inntektene til litt over halvparten av inntektene, mens overføringer synker tilsvarende.

Andelen med inntekt fra arbeidsledighetstrygd, arbeidsavklaringspenger og uføretrygd

Her skal vi gå nærmere inn på tre overføringer som er nært knyttet til personers tilknytning til arbeidsmarkedet. Dette gjelder henholdsvis arbeidsledighetstrygd, arbeidsavklaringspenger og uføretrygd.

Arbeidsledighetstrygd, også senere kjent som dagpenger, har som formål å sikre inntekt for de som har fått redusert arbeidstiden med minst 50 prosent som følge av arbeidsledighet og som er aktive arbeidssøkere. Det er en midlertidig inntekt man har rett på

inntil man ikke lenger er arbeidsledig, eller i inntil 104 (52) uker.¹⁴ Størrelsen på ytelsen er knyttet til yrkesinntekten man hadde før man ble helt eller delvis arbeidsledig, og er enten 62,4 prosent av inntekten (mellom 3G og 6G), eller 80 prosent av inntekten (under 3G).

Arbeidsavklaringspenger (AAP) er også en midlertidig ytelse som gis til personer som på grunn av sykdom eller skade har nedsatt arbeidsevne på minst 50 prosent. Formålet med denne ytelsen er å sikre personer en inntekt i en periode hvor Nav tilbyr arbeidsrettede tiltak for å forsøke å få personen helt eller delvis i arbeid. Ytelsen ble opprettet i 2010, hvor den erstattet andre ytelser (rehabiliteringspenger, tidsbegrenset uførestønad og attføring). Man kan ha rett på arbeidsavklaringspenger samtidig som man har noe arbeid (normen er inntil 60 prosent arbeidstid), hvor ytelsen blir avkortet mot yrkesinntekt. Det har vært en rekke regelendringer og innstramninger knyttet til AAP siden 2010. Det gjelder blant annet antall år man kan motta AAP og inngangskriterier. Størrelsen på ytelsen er 66 prosent av inntekten man hadde før arbeidsevnen ble nedsatt.

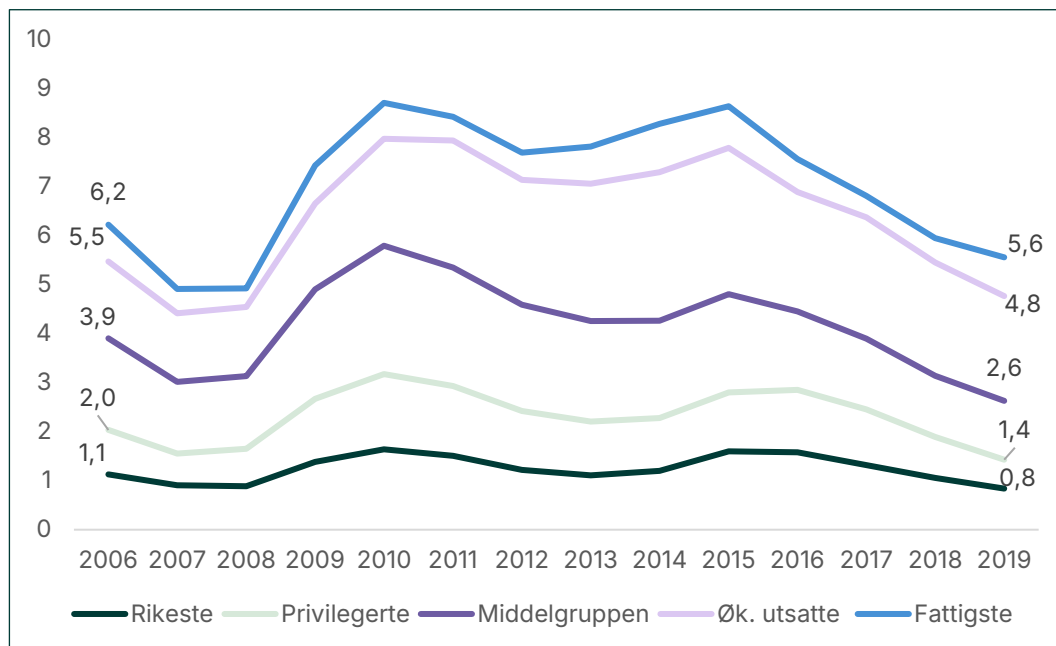
Uføretrygd er en ytelse for personer med varig nedsatt arbeidsevne som følge av sykdom eller skade. Ytelsen graderes etter grad av nedsatt arbeidsevne. Man kan for eksempel være 60 prosent uføretrygdet dersom man har arbeidsevne på 40 prosent. Størrelsen på ytelsen baserer seg på yrkesinntekten man hadde før man ble syk (eventuelt en minsteytelse). Statistikk fra NAV viser at om lag 70 prosent av nye uføretrygdede er tidligere mottakere av AAP.¹⁵

Arbeidsledighetstrygden er knyttet til bortfall av arbeid som ikke skyldes sykdom eller skade. Det kan for eksempel skyldes nedskjæringer, konkurser, en midlertidig arbeidskontrakt som ikke fornyes og lignende eksterne årsaker til arbeidsledighet. De to andre ytelsene knytter seg derimot til sykdom og skade hos mottakeren. Dette vil omfatte både yrkesskader og sykdom og skader med andre årsaksforklaringer. Mens arbeidsavklaringspenger er en midlertidig ytelse hvor det er en forventning om at personen kan komme ut i arbeid igjen, er uføretrygden varig fram til pensjonsalder. I de tre neste figurene skal vi se på andel i hver inntektsgruppe som mottar disse tre ytelsene.

¹⁴ Dersom man tjente under 2G før bortfall av arbeid, har man rett på dagpenger i 52 uker.

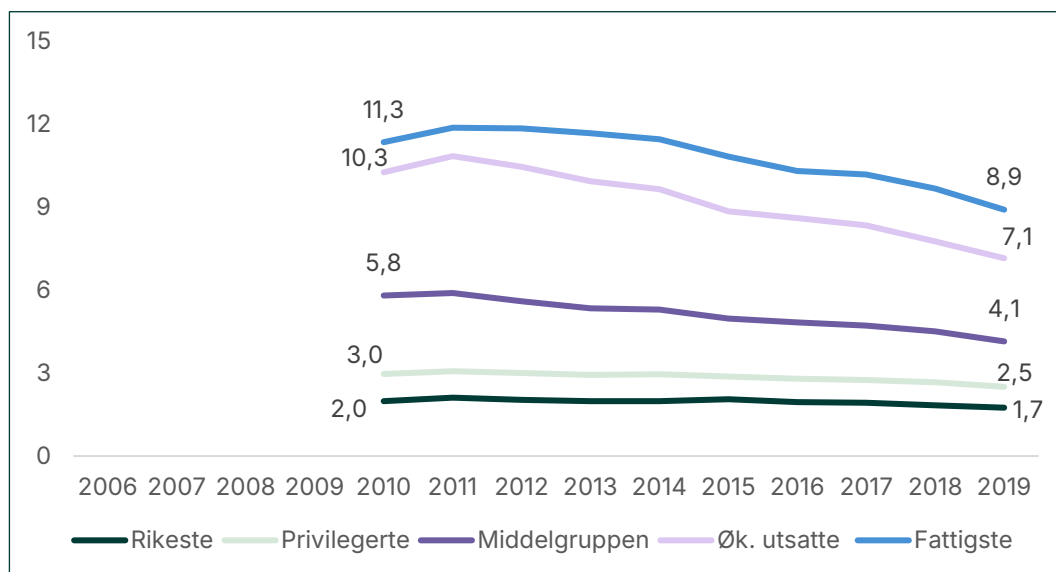
¹⁵ <https://www.nav.no/no/nav-og-samfunn/statistikk/aap-nedsatt-arbeidsevne-og-uforetrygd-statistikk/uforetrygd>

Figur 5.10: Andel med inntekt fra arbeidsledighetstrygd, 2006–2019



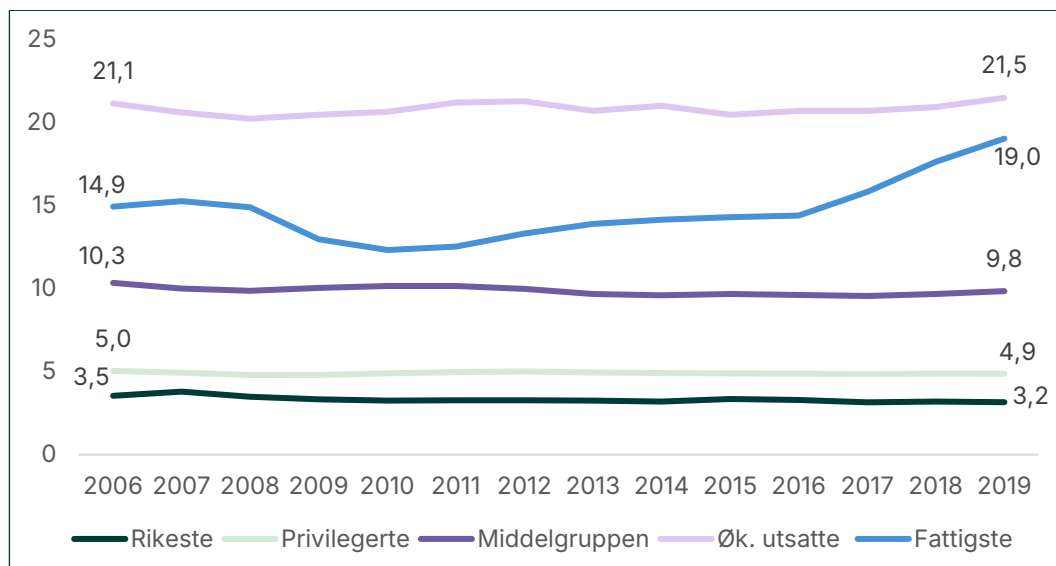
Figur 5.10 viser andel som har mottatt arbeidsledighetstrygd (dagpenger) i løpet av året, i hver inntektsgruppe. Figuren viser for det første en tydelig sammenheng mellom inntektsgruppe og andel som mottar denne ytelsen i løpet av et år, hvor andelen er høyere desto lavere inntektsgruppe vi ser på. I 2006 er det for eksempel om lag seks ganger flere blant de fattigste enn blant de rikeste som har mottatt denne ytelsen. For det andre ser vi at andelen som mottar arbeidsledighetstrygd er sterkt korrelert med konjunktursvingninger i økonomien. Økningen i andel mottakere av arbeidsledighetstrygd i perioden 2009–2010 og i perioden 2014–2015 kan spores til henholdsvis finanskrisen som rammet økonomien i en periode etter 2008 og oljeprisfallet i 2014. Dette er som forventet fordi ytelsen i seg selv innebærer en lavere yrkesinntekt enn man tidligere har hatt, og derfor vil personer som mottar denne ytelsen i større grad havne i en lavere inntektsgruppe. Det er også naturlig å forvente at personer som befinner seg i de lavere inntektsgruppene også oftere tilhører et slakere arbeidsmarked med mindre trygge jobber, slik man også har erfart under koronautbruddet (Bratsberg et al., 2020).

Figur 5.11: Andel med inntekt fra arbeidsavklaringspenger (AAP)



Andel som mottar arbeidsavklaringspenger (AAP) har også en sterk sammenheng med inntektsgruppe, men her er det ikke store svingninger over tid (figur 5.11). Det er en generell trend at andelen som har mottatt AAP i løpet av et år er nedadgående over perioden vi ser på. Denne nedadgående trenden finner man også i Nav sin statistikk over antall AAP-mottakere i samme periode.¹⁶ Reduksjonen er relativt størst blant middelgruppen og de økonomisk utsatte, hvor andel som har mottatt ytelsen har sunket med omtrent 30 prosent siden 2010. Blant de fattigste er andelen redusert med om lag 20 prosent, mens blant de rikeste og privilegerte er andelen redusert med henholdsvis 15 og 17 prosent.

Figur 5.12: Andel med inntekt fra uføretrygd



¹⁶ <https://www.nav.no/no/nav-og-samfunn/statistikk/aap-nedsatt-arbeidsevne-og-uforetrygd-statistikk/nyheter/nedgang-i-antall-personer-som-mottok-arbeidsavklaringspenger-i-2019>

Andelen med inntekt fra uføretrygd varierer også i stor grad med inntektsgruppe (figur 5.12). Mens det er en lav andel som mottar uføretrygd blant de rikeste, øker andelen for hver lavere inntektsgruppe til og med middelgruppen. Samtidig er denne andelen fem prosentpoeng høyere blant de økonomisk utsatte enn blant de fattigste i starten av perioden, men en sterk økning i andel med uføretrygd blant de fattigste fra 2016 gjør at andelen som mottar uføretrygd er nesten lik for de to laveste innteksgruppene i 2019.

5.6 Oppsummering

I dette kapitlet har vi gått nærmere inn på den demografiske sammensetningen til de fem innteksgruppene for å kunne beskrive hva som kjennetegner ulikheten vi ser. Det ser ut til at økt innvandring og en sementering av kapitalinntekter i toppen av inntektsfordelingen er viktige endringer som kan være med på å forklare den økte ulikheten (jf. kapittel 4). I tillegg ser det ut til at inntektsulikhet har fått en tydeligere aldersdimensjon, samtidig som befolkningen generelt har blitt eldre. Sammenhengen mellom inntektsgruppe og kjønn og utdanning har derimot blitt svakere over tid, da utviklingen viser større kjønns- og utdanningsbalanse i 2019 enn i 2006.

Hovedfunnene kan oppsummeres i de følgende punktene:

- Kvinner er noe overrepresentert i de to laveste innteksgruppene, mens menn er overrepresentert i de to høyeste innteksgruppene. Over tid går utviklingen mot jevnere kjønnsbalanse.
- Blant alle innteksgruppene, utenom den laveste innteksgruppen, har kvinner en lavere personinntekt enn menn. Forskjellen er særlig stor blant de rike og de privilegerte, selv om den blir noe mindre over tid.
- Eldre (50–74 år) utgjør en stadig større andel av de som tilhører de to høyeste innteksgruppene, altså de rike og de privilegerte, i perioden 2006–2019. Andelen eldre i disse to gruppene øker mer enn den generelle aldersøkningen i befolkningen, og det må dermed også være andre mekanismer enn kun den demografiske som har betydning for en slik utvikling.
- Innvandrere er svært overrepresentert i de to laveste innteksgruppene, og de er sterkt underrepresentert i de to høyeste innteksgruppene. Utviklingen over tid viser at denne skjevheten blir stadig større mellom 2006 og 2019.
- Forskjellen mellom personinntekten til innvandrere og norske innenfor de fem innteksgruppene er små i alle grupper utenom lavinnteksgruppen, hvor innvanderers inntekt utgjør om lag 80 prosent av de norskes inntekt.
- Det er store forskjeller mellom gruppene når det gjelder utdanningsnivå. I de to høyeste innteksgruppene har over halvparten fullført høyskole- eller universitetsutdanning, mens i de to laveste innteksgruppene ligger tilsvarende tall på rundt 20 prosent.
- Utdanningsnivået øker i alle innteksgrupper over perioden vi ser på, men i størst grad i de to laveste innteksgruppene. I disse to gruppene er det stadig færre med kun grunnskoleutdanning og stadig flere med høyskole- eller universitetsutdanning. Slik sett har sammenhengen mellom utdanning og inntektsgruppe blitt svakere over perioden. Andelen som har fullført fagskoleutdanning er svært lav i alle grupper, til

tross for at dette er en yrkesfagrettet høyere utdanning som kunne ha vært aktuell for mange med yrkesfaglig bakgrunn fra videregående.

- I de tre høyeste innteksgruppene utgjør yrkesinntekter den viktigste kilden til inntekt. I de to laveste innteksgruppene er derimot statlige og kommunale overføringer vel så viktige. Kapitalinntekter er en stadig tydeligere markør for de mest velstående, og utgjør om lag 25 prosent av den totale inntekten til de rikeste. I andre innteksgrupper er denne andelen marginal.

6 Kjønn og innvandring

Ved å dele befolkningen inn i fem grupper over inntektsfordelingen, har vi sett at det har blitt relativt færre i middelinnteksgruppen, samtidig som det har blitt relativt flere i lavinnteksgruppen og i de to høyeste innteksgruppene. Andre inntektsulikhetsmål, som Gini, p90/p10 og andel av inntekt som tilfaller øverste 1 eller 10 prosent, viser alle at inntektsulikheten har økt.

Dette er del av en trend som har pågått de siste 30 årene, og studier peker på flere årsaksforklaringer. Teknologiske endringer påvirker arbeidstakere ulikt; det er ofte de lavt utdannede som blir taperne (se for eksempel Akerman et al., 2015). Videre har høyere arbeidsinnvandring, etter EU-utvidelsen i 2004, også bidratt til en mer dempet lønnsutvikling til arbeidstakere med yrkesprofil som ligner innvandrernes (Bratsberg & Raaum, 2012; Hoen, 2020). Dette gjelder arbeidstakere som er overrepresentert på den nederste delen av lønnsfordelingen. Omfordelingspolitikk vil også ha betydning for ulikhetsutviklingen, og en studie av effekten av skattelettelse gjennomført i perioden 2013 til 2019 finner at inntektsulikheten har økt som følge av disse endringene (Lian et al., 2019). Sammenligner vi ulikhetsutviklingen i Norge med andre land, ser vi samtidig en mer beskjeden økning i ulikhet enn en del land vi typisk sammenligner oss med (OECD, 2018). Det tyder på at det også er faktorer som motvirker en større økning i ulikhet. Den koordinerte lønnsdannelsen i Norge er et eksempel som bidrar til en sammenpresset lønnsstruktur og dermed til jevnere fordeling av yrkesinntekter.

Disse mekanismene, som driver ulikhetsutviklingen i den ene eller andre retningen, rammer ulike grupper i samfunnet forskjellig. I tillegg skjer det stadig endringer i befolknings sammensetningen som påvirker ulikhet. Befolkningen blir eldre, og eldre har ofte høyere inntekt. Flere innvandrere, og innvandrere er ofte relativt unge og har lavere inntekt.

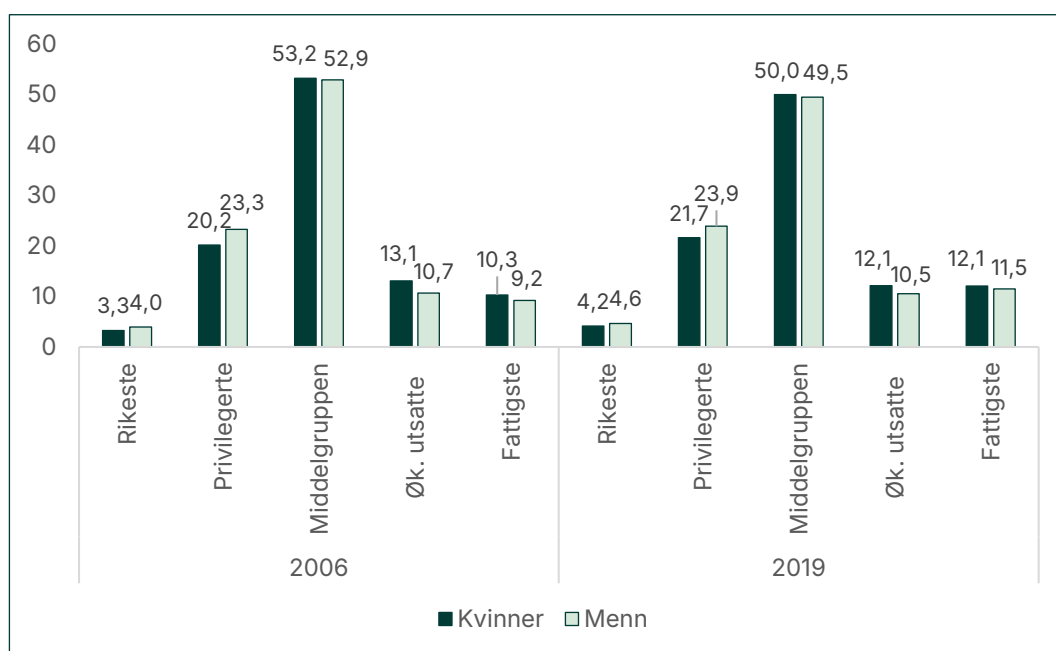
Ulikhetsbarometeret egner seg godt til å vise hvordan ulikhetsutviklingen treffer forskjellige deler av befolkningen. I dette kapitlet deler vi befolkningen etter kjønn og etter innvandrerkategori, for å undersøke om ulikhetsutviklingen har en slik demografisk slagside.

6.1 Kjønn

I figur 6.1 ser vi hvordan kvinner og menn fordeler seg i de fem innteksgruppene i starten og slutten av perioden vi ser på. I 2006 var menn i større grad enn kvinner å finne i de høyere innteksgruppene, mens kvinner i større grad enn menn befant seg i de to laveste innteksgruppene. I 2019 har disse forskjellene blitt noe jevnet ut. Kvinner befinner seg i større grad enn før i de to øverste innteksgruppene, men det er også en høyere andel av kvinnene som er i den laveste innteksgruppen. Det er en høyere andel av mennene som befinner seg i de to yttergruppene, altså blant de fattigste og rikeste, i 2019 enn det var i 2006, mens andelen menn i den nest laveste innteksgruppen også har økt.

Økningen av andelen kvinner i de øverste inntektsgruppene er større enn økningen av andelen menn. I tillegg har økningen av andelen menn i den laveste inntektsgruppen vært større enn økningen for kvinner. Disse to endringene gjør at forskjellene mellom kjønnene har blitt noe utjevnet over tid. Samtidig som ulikheten har økt generelt i hele utvalget (fordi flere befinner seg i yttergruppene), har altså forskjellen mellom kjønnene blitt mindre.

Figur 6.1 Endring i fordeling av kvinner og menn over inntektsgrupper, 2006–2019. Prosentandeler i hver inntektsgruppe



Vi har også undersøkt hvordan disse fordelingene endrer seg for hvert år over denne perioden, for å se om endringen i figur 6.1 er et resultat av en kontinuerlig trend.

Figur 6.2 viser andel av det totale antall kvinner som er i hver gruppe delt på tilsvarende andel for menn. Dersom andel av kvinner og andel av menn er lik i en inntektsgruppe, vil verdien for denne inntektsgruppen være lik 1. Dersom en høyere (lavere) andel av kvinner befinner seg i en inntektsgruppe sammenlignet med andelen av menn, vil verdien være større (mindre) enn 1. For eksempel vil en verdi på 1,2 tilsa at 20 prosent flere kvinner havner i den bestemte gruppen, sammenlignet med menn. En verdi på 0,8 vil tilsa at 20 prosent færre kvinner havner i den bestemte gruppen, sammenlignet med menn. Alle bevegelser mot verdien 1 tilsier derfor at forskjellen i andelen av kvinner og andelen av menn i inntektsgruppen blir mindre over tid, mens bevegelser vekk fra verdien 1 tilsier at forskjellen blir større.

Figuren viser at det over hele perioden er omtrent like stor andel av kvinner i middelgruppen som andel av menn. Det er en høyere andel av kvinner sammenlignet med andel av menn som tilhører de to laveste inntektsgruppene, mens det derimot er en lavere andel av kvinner enn av menn som tilhører de to høyeste inntektsgruppene. Over tid blir imidlertid forskjellene mindre i disse fire gruppene. Som forrige figur illustrerte, er dette et resultat av at relativt flere kvinner enn før havner i de to høyeste inntektsgruppene over tid, samtidig som andelen av menn som havner i gruppen privilegerte har gått noe

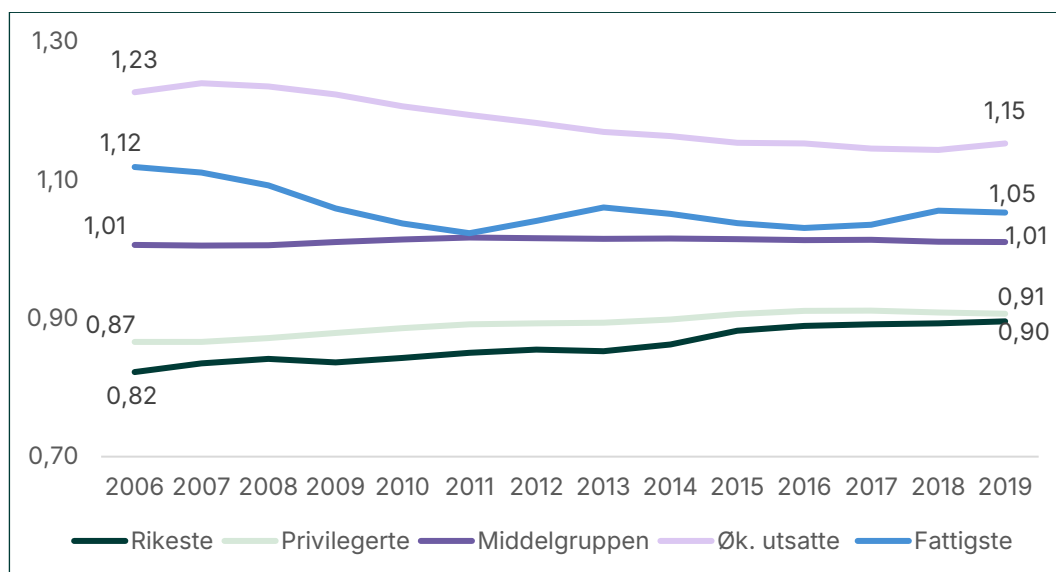
tilbake. En større andel av kvinnene enn av mennene tilhører de økonomisk utsatte, men i løpet av perioden har andelen av mennene som havner i denne gruppen økt samtidig som andel av kvinner i denne gruppen har gått noe ned.

Innenfor gruppen av de fattigste er bildet noe sammensatt. I noen perioder krymper kjønnsforskjellen, for så å øke igjen. Grafen er likevel noe nedadgående, som kan tyde på at det også her er en generell trend hvor kjønnsforskjellene jevnes ut over tid. Som vi så i figur 6.1, er dette først og fremst drevet av at det over tid er en større andel menn enn kvinner som havner i den laveste inntektsgruppen, selv om andelen som havner i denne gruppen har vokst for begge kjønn.

Disse to figurene viser at det over tid har blitt mindre forskjeller mellom kjønnene når det gjelder hvordan kvinner og menn fordeler seg over inntektsfordelingen. Forskjellene har blitt mindre, både fordi kvinner i større grad enn før havner høyere opp på inntektsfordelingen, og fordi menn i større grad enn før havner lavere ned på inntektsfordelingen.

Denne siste bevegelsen er i utgangspunktet ikke en god utvikling, selv om den bidrar til å jevne ut forskjellene mellom kvinner og menn. To mulige samvariasjoner som kan være med på å forklare denne utviklingen, er 1) høyere utdanningsnivå blant kvinner og 2) økt innvandring, der det har ankommet noe flere menn enn kvinner.

Figur 6.2 Andel av kvinner over andel av menn i hver inntektsgruppe, 2006–2019



6.2 Innvanderstatus

Vi har gjort de samme analysene for innvandrere, andregenerasjonsinnvandrere og norskfødte (minst én norskfødt forelder), som vi har gjort for kjønn. Figur 6.3 viser det stilistiske bildet av hvordan disse tre gruppene fordeler seg over de fem inntektsgruppene, i henholdsvis 2006 og 2019.

Ser vi først kun på de norskfødte (mørkegrønne stolper), er det en nedgang i andelen som tilhører middelgruppen, på omtrent tre prosentpoeng. Dette ligner nedgangen vi så for hele utvalget i kapittel 1.4. I tillegg er det også en nedgang i andelen som tilhører de økonomisk utsatte på ett prosentpoeng. Dette svares med en tilsvarende økning i de to

høyeste inntektsgruppene. Norskfødte personer har dermed forskjøvet seg mot de mer velstående inntektsgruppene, når vi sammenligner disse to årene.

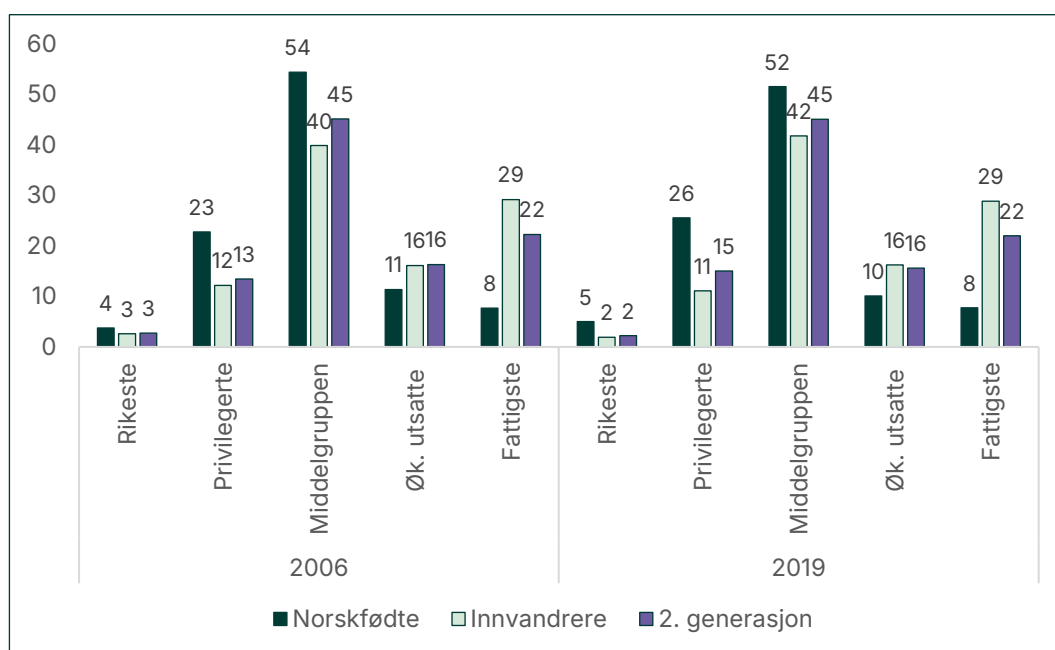
Ser vi derimot på innvandrere (lysegrønne stolper), har andelen i middelgruppen vokst med nesten to prosentpoeng, mens andelen i de to høyeste inntektsgruppene har krymper. Det er også en liten vekst i andelen som tilhører de økonomisk utsatte og en liten nedgang i andelen som tilhører de fattigste. Dette kan virke kontraintuitivt – vi har sett at for det totale utvalget, har andel fattige personer økt over perioden, så hvorfor ser vi ikke en økning i prosentandel som tilhører de fattigste hos verken norske eller innvandrere? Forklaringen på dette er befolkningsveksten vi har sett i samme periode. Denne befolkningsveksten skyldes i stor grad økt innvandring.

Figur 6.3 viser at en stor andel av innvandrere, omtrent 30 prosent, havner i den nederste inntektsgruppen, mens tilsvarende tall for norske er litt under 8 prosent. Det betyr at når det har blitt flere innvandrere over tid, og ikke like mange flere norske, vil andelen av det totale utvalget som havner i den laveste inntektsgruppen øke over tid, forutsatt at innvandrerne som kommer har noe like forutsetninger som de som allerede er i landet.

Samlet forteller denne informasjonen oss at økt innvandring er en sterk forklaringsfaktor for den totale økningen i andel fattigste vi har sett over tid. At andel av innvandrere som tilhører de fattigste ikke har økt særlig, forteller oss at dette først og fremst skyldes at det har blitt *flere* innvandrere, men ikke nødvendigvis at flere *blant* innvandrerne har havnet under lavinntektsgrensen. Når vi ser på endringer over hele tidsperioden, nyanteres dette resultatet noe.

Samtidig ser vi at færre blant innvandrere havner i de to øverste inntektsgruppene, med en økning i middelinntektsgruppen, og at flere norske har beveget seg til de øverste inntektsgruppene. Fordi norske fortsatt utgjør en større andel av utvalget, er det denne bevegelsen av norske som fører til den totale økningen i de rikeste inntektsgruppene og en krympende middelinntektsgruppe.

Figur 6.3 Endring i fordeling av norske, andregenerasjonsinnvandrere og innvandrere over inntektsgrupper, 2006–2019. Prosentandeler i hver inntektsgruppe



Forrige figur viste et stilistisk bilde av hvordan de ulike innvandrerkategoriene fordeler seg i de ulike inntektsgruppene, i 2006 og 2019. Vi har også undersøkt hvordan disse fordelingene endrer seg for hvert år over denne perioden, for å se om endringen i figur 6.3 er et resultat av en kontinuerlig trend.

Figur 6.4 viser andel av det totale antall innvandrere som er i hver gruppe delt på tilsvarende andel for norske. Dersom andel av innvandrere og andel av norske er lik i en inntektsgruppe, vil verdien for denne inntektsgruppen være lik 1. Dersom en høyere (lavere) andel av innvandrere befinner seg i en inntektsgruppe sammenlignet med andelen av norske, vil verdien være større (mindre) enn 1. For eksempel vil en verdi på 1,4 tilsi at 40 prosent flere av innvandrere havner i den bestemte gruppen, sammenlignet med norske.

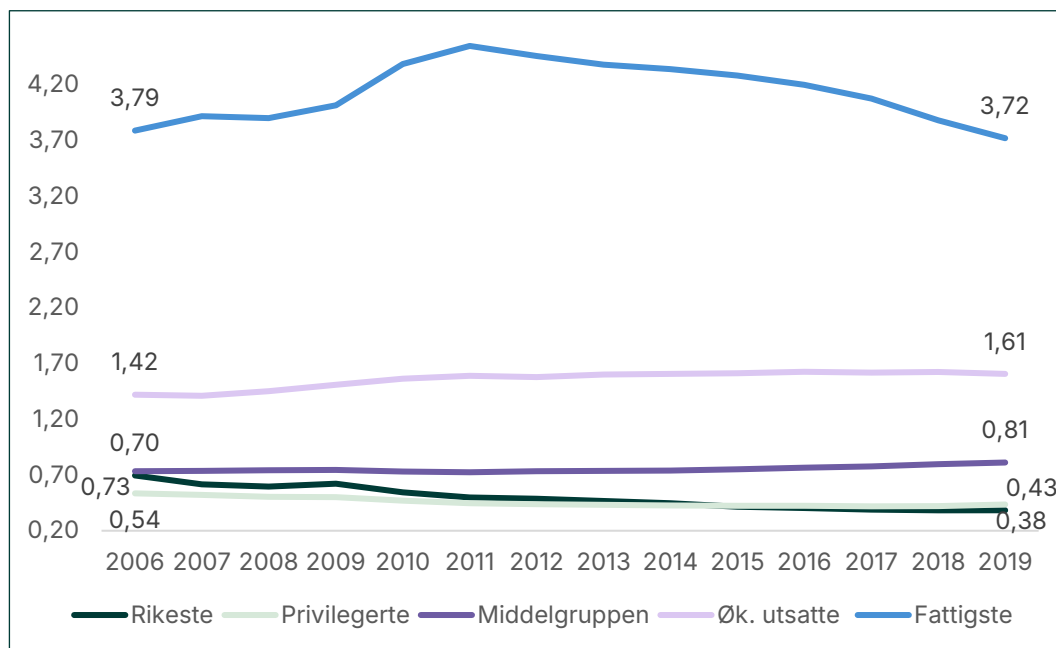
Figuren viser at forskjellen i hvordan innvandrere fordeler seg, sammenlignet med hvordan norske fordeler seg over inntektsgruppene, er langt større enn den tilsvarende kjønnsforskjellen i fordelingen. Over tid blir også forskjellene i fordelingen forsterket. Middelgruppen er den eneste inntektsgruppen hvor forskjellen i andel som tilhører inntektsgruppen blir kontinuerlig mindre over tid. Dette skyldes både at andel av norske i denne gruppen har sunket og andel av innvandrere i gruppen har økt.

Vi ser at forskjellen i andel av innvandrere og andel av norskfødte som tilhører de fattigste har økt noe fra 2009 til 2011 og deretter sunket igjen til et nivå tilsvarende 2006. Dette skyldes at relativt flere av innvandrere havnet i den fattigste inntektsgruppen i denne perioden. Det vil si at det var flere *blant* innvandrerne som havnet i lavinntektsgruppen. Det kan være flere årsaker til en slik utvikling. I løpet av denne perioden opplevde Norge en økning i antall flyktninger (SSB, 2022). Siden flyktninger har helt andre forutsetninger enn for eksempel arbeidsinnvandrere for å komme inn på det norske arbeidsmarkedet, kan en slik endring i innvandrersammensetning føre til at en høyere

andel av innvandrere har lav inntekt (Slettebak, 2021). Denne utviklingen ser ut til å ha snudd igjen etter 2011, til tross for at årlig antall bosatte flyktninger økte fram til 2016, for så å synke igjen (SSB, 2022)

I de to høyeste inntektsgruppene har andelen av innvandrere som havner i disse to gruppene avtatt over tid sammenlignet med andel av norske som havner i disse gruppene. Dette skjer både fordi norskfødte over tid i større grad fordeler seg i disse to inntektsgruppene, og fordi innvandrere i mindre grad fordeler seg i disse to inntektsgruppene over tid.

Figur 6.4: Andel av innvandrere over andel av norske i hver inntektsgruppe, 2006–2019.



6.3 Oppsummering

I dette kapittelet har vi undersøkt i hvor stor grad endringer i den demografiske sammensetningen til de fem inntektsgruppene kan forklare den endringen vi ser i inntektsulikhet (jf. kapittel 4). Kjønnsulikhet har betydning for nivået av ulikhet vi ser, siden kvinner har høyere sannsynlighet for å befinne seg i lavere inntektsgrupper og menn har høyere sannsynlighet for å befinne seg i høyere inntektsgrupper. Samtidig viser trenden over tid at kjønnsbalansen blir jevnere. Den økte ulikheten vi ser over tid kan dermed ikke tilskrives økt kjønnsulikhet. Det er store inntektsforskjeller mellom norske og innvandrere, hvor de norske tenderer mot høyere inntekt, mens innvandrere i stor grad befinner seg langt nede i inntektsfordelingen. Mellom 2009 og 2011 ble denne skjevheten forsterket av at en stadig høyere andel innvandrere befant seg i den fattigste inntektsgruppen. Denne trenden har snudd etter 2011. Endringen vi har sett i ulikhet ser dermed ut til å være sterkt korrelert med økt innvandring.

7 Avslutning

I dette notatet har vi presentert et ulikhetsbarometer som kan bidra til å forstå hva som kjennetegner ulikheten i Norge, hvordan den utvikler seg over tid og hvilke sammenhenger det er mellom inntektsulikhet og faktorer som økt innvandring, endringer i utdanningsnivå og alderssammensetningen i befolkningen.

Offentlig statistikk viser at ulikhet i inntekt har økt jevnlige de siste 30 årene. Disse ulikhetsmålene beskriver først og fremst inntektsforskjeller i befolkningen. Ulikhetsbarometeret bidrar med et annet perspektiv på ulikhet, nemlig hvordan befolkningen er fordelt over inntektsfordelingen. Ved å dele befolkningen i fem innteksgrupper, finner vi en økende polarisering i perioden 2006 til 2019. Det blir flere rike, flere fattige og færre i midten av inntektsfordelingen.

Ved å se på sammensetningen til de fem innteksgruppene, tydeliggjøres hva som kjennetegner ulikhet i Norge. De øverste innteksgruppene kjennetegnes ved å være noe mannsdominerte med en overrepresentasjon av norske, høyt utdannede personer. Kapitalinntekter er en viktig kilde til inntekt og blir en stadig viktigere markør for de som er aller rikest. I de lavere innteksgruppene er derimot kvinner noe overrepresentert og innvandrere svært overrepresentert. Mesteparten av inntekten er overføringer og om lag 1 av 5 er helt eller delvis uføretrygdede. Andelen høyt utdannede i disse gruppene er lav, men stiger over tid.

Den økte ulikhet vi ser, skjer på tross av at kjønnsbalansen bli jevnere over hele perioden fra 2006 til 2019. Ulikheten mellom norske og innvandrere har derimot økt over tid. Norske havner i større grad i de to høyeste innteksgruppene, mens innvandreres fordeling over innteksgruppene er ganske stabil, sett bort fra perioden 2008–2011. Fordi befolkningsveksten i stor grad drives av økt innvandring, fører dette til økt polarisering, der det blir relativt flere fattige og rike, og færre i middelgruppen.

Referanser

- Atkinson, A. B. & Brandolini, A. (2013). On the identification of the middle class. *Income inequality: Economic disparities and the middle class in affluent countries*, 77–100.
- Bhuller, M., Mogstad, M. & Salvanes, K. G. (2017). Life-cycle earnings, education premiums, and internal rates of return. *Journal of Labor Economics*, 35(4), 993–1030.
- Bratsberg, B., Eielsen, G., Markussen, S., Røed, K., Raaum, O. & Vigtel, T. (2020). Hvem tar støyten? Arbeidsmarkedet under Korona-krise. *Rapport Frischsenteret, NAV og SSB*, <https://www.frisch.uio.no/om-oss/Nyheter/pdf/rapportdagpengesoknader.pdf>.
- Bratsberg, B. and O. Raaum (2012). Immigration and wages: Evidence from construction. *The Economic Journal* 122(565), 1177–1205.
- Dahl, E., Elstad, J. I., Hofoss, D., & Martin-Mollard, M. (2006). For whom is income inequality most harmful? A multi-level analysis of income inequality and mortality in Norway. *Social Science & Medicine*, 63(10), 2562–2574. doi: <https://doi.org/10.1016/j.socscimed.2006.06.002>
- Dahl, G. (2007). *Inntekt og inntektsulikhet før uførepensjonering*. Retrieved from https://www.ssb.no/a/publikasjoner/pdf/rapp_200706/rapp_200706.pdf
- Epland, J. & Normann, T. M. (2021). 115 000 barn i husholdninger med vedvarende lavinntekt. Statistisk sentralbyrå. <https://www.ssb.no/inntekt-og-forbruk/artikler-og-publikasjoner/115-000-barn-i-husholdninger-med-vedvarende-lavinntekt>
- Gram, K. H. (2020). Kvinner setter penger i banken, menn kjøper aksjer. Statistisk sentralbyrå. <https://www.ssb.no/inntekt-og-forbruk/artikler-og-publikasjoner/kvinner-sparer-menn-investerer>
- Hamre, K. (2016). Kjønnsdelt arbeidsmarked tross kvinnes utdanningsforsprang. Statistisk sentralbyrå. <https://www.ssb.no/befolkning/artikler-og-publikasjoner/kjonn-delt-arbeidsmarked-tross-kvinnenes-utdanningsforsprang>
- Hoehn, M. F. (2020). Immigration and the Tower of Babel: Using language barriers to identify individual labor market effects of immigration. *Labour Economics*, 65, 101834.
- Hoehn, M. F., Reisel, L., Rogne, A. F., & Salvanes, K. V. (2024). Ulik lønn for likt arbeid? Lønnsforskjeller mellom kvinner og menn, 2015–2022. Rapport – Institutt for samfunnsforskning. <https://oda.oslo-met.no/oda-xmlui/handle/11250/3164468>
- Lian, B., Nesbakken, R., Thoresen, T. O., Jia, Z., Nygård, O. E., & Vattø, T. E. (2019). *Er skattesystemet mer omfordelende nå?* Statistisk sentralbyrå.
- Lunde, H. & Grini, K. H. (2007). Bonus – hvor mye og til hvem. *Statistics Norway Report*, 18, 2007.
- Nygård, G. (2018). Her er økningen i høyere utdanning størst. <https://www.ssb.no/utdanning/artikler-og-publikasjoner/her-er-okningen-i-hoyere-utdanning-storst>
- Omholt, E. (2018). Sterk formuesøkning, økt ulikhet. Statistisk sentralbyrå. <https://www.ssb.no/inntekt-og-forbruk/artikler-og-publikasjoner/sterk-formuesokning-storre-ulikhet>
- Piketty, T. & Saez, E. (2003). Income inequality in the United States, 1913–1998. *The Quarterly journal of economics*, 118(1), 1–41.
- Selmer-Anderssen, I. (2018). Store kjønnsforskjeller i arbeidslivet. Statistisk sentralbyrå. <https://www.ssb.no/befolkning/artikler-og-publikasjoner/store-kjonnforskjeller-i-arbeidslivet>
- Slettebak, M. H. (2021). Labour migration and increasing inequality in Norway. *Acta Sociologica*, 64(3), 314–330.
- SSB. (2022). Flere overføringsflyktninger til Norge. Statistisk sentralbyrå. Hentet fra: <https://www.ssb.no/befolkning/innvandrere/statistikk/personer-med-flyktningbakgrunn/artikler/flere-overforingsflyktninger-til-norge>
- Sønstebø, A. (2020). Vi blir stadig eldre. Statistisk sentralbyrå. <https://www.ssb.no/befolkning/artikler-og-publikasjoner/vi-blir-stadig-eldre>

- Tømmerås, A. M. (2021). Nå bor over 1 million nordmenn alene. *Statistisk sentralbyrå*.
<https://www.ssb.no/befolkning/barn-familier-og-husholdninger/statistikk/familier-og-husholdninger/artikler/na-bor-over-1-million-nordmenn-alene>
- Törmälehto, V.-M. (2017). High income and affluence: Evidence from the European Union statistics on income and living conditions (EU-SILC). *EUROSTAT: Luxembourg*. 49pp.
- UNECE. (2011). *Canberra Group Handbook on Household Income Statistics. Second Edition*: United Nations (UNECE).
- Østby, L. (2010). *Innvandrere med lavinntekt*. Statistisk sentralbyrå (5/2010). Retrieved from
https://ssb.brage.unit.no/ssb-xmliui/bitstream/handle/11250/181153/rapp_201005.pdf?sequence=1
- Aaberge, R. (2016). Inntektsulikhet i Norge i lys av Piketty-debatten. *Samfunnsspeilet*, 1(2016), 3–30.
- Aaberge, R. & Atkinson, A. B. (2008). Top incomes in Norway. *Top incomes: a global perspective*, 2, 448-480.
- Aaberge, R., Atkinson, A. B. & Modalsli, J. (2013). The ins and outs of top income mobility. *Working paper*.
- Aaberge, R, Atkinson, A. B., & Modalsli, J. (2017). On the measurement of long-run income inequality: Empirical evidence from Norway, 1875–2013. *Working paper*.
- Aaberge, R., Atkinson, A. B., & Modalsli, J.. (2020). Estimating long-run income inequality from mixed tabular data: Empirical evidence from Norway, 1875–2017. *Journal of Public Economics*, 187, 104196. doi:<https://doi.org/10.1016/j.jpubeco.2020.104196>
- Aaberge, R., Langørgen, A. & Lindgren, P. (2017). The distributional impact of public services in European countries. *Monitoring social inclusion in Europe*, 159.
- Aaberge, R., Modalsli, J. H. & Vestad, O. L. (2020). Ulikheten – Betydelig større enn statistikken viser. Statistisk sentralbyrå. <https://www.ssb.no/inntekt-og-forbruk/artikler-og-publikasjoner/ulikheten-betydelig-storre-enn-statistikken-viser>
- Aaberge, R. & Stubhaug, M. E. (2018). Formuesulikheten øker. *SSB analyse*, 18.

Fafo

Institutt for arbeidslivs- og velferdsforskning

Borggata 2B, Oslo

Postboks 2947 Tøyen, 0608 Oslo

Sentralbord: 22 08 85 00

E-post: fafo@fafo.no

fafo.no

